

УДК 082.1:599(477)

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕРІОЛОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА ТА РОЗВИТОК ЧАСОПISУ ПРАЦІ ТЕРІОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України
Вул. Богдана Хмельницького 15, Київ, 01030 Україна
E-mail: zoozag@ukr.net

Publications of the Ukrainian Theriological Society and Development of the *Proceedings of the Theriological School*. — Zagorodniuk, I. — A review of issues published by the Ukrainian Theriological Society (UTS) of the National Academy of Sciences of Ukraine is presented. Since the society was established (1982), Ukrainian mammalogists have published 88 separate scientific issues; among them 66 publications have the item «UTS» in the letterhead. Among them there are 21 monographs, 31 preprints (including 3 series of preprints with UTS conferences and seminars materials), 4 collections of scientific works, 6 issues of proceedings of different universities, 8 issues of the bulletin *Novitates Theriologicae*, 13 issues of the journal *Proceedings of the Theriological School* and 5 different issues of small format, published beyond the series (booklets, field keys, checklist of fauna etc.). The overall volume of issues is up to 10 thousand published pages, among them more than 5 thousands (5086) in non-monographic issues: 1036 pages in preprints, 630 pages in bulletins *Novitates Theriologicae*, 962 pages (135 articles) in special issues of university proceedings and 2458 pages (333 articles) in the *Proceedings of the Theriological School*.

Key words: mammalogy, publications, monographs, journals, Ukrainian Theriological Society.

Видання Українського теріологічного товариства та розвиток часопису *Праці Теріологічної школи*. — Загороднюк, І. — Представлено огляд видань, позначених як видання Українського теріологічного товариства (УТТ), яке діє при Національній академії наук України. За період від часу створення товариства, з 1982 року, українськими теріологами видано 88 окремих наукових видань, з яких 66 мають у надзаголовку позначку про УТТ. У цей перелік входять: 21 монографія, 31 препринт (з них три серії препринтів — з матеріалами конференцій та семінарів УТТ), 4 збірники наукових праць, 6 випусків вісників різних університетів, 8 випусків бюлетеню «*Novitates Theriologicae*», 13 випусків «Праць Теріологічної школи» та 5 різних видань малого формату, виданих поза серіями (буклети, польові визначники, контрольні списки видів тощо). Загальний обсяг всіх видань сягає до 10 тисяч друкованих сторінок, у т. ч. понад 5 тис. (5086) у не-монографічних виданнях: 1036 сторінок у препринтах, 630 сторінок у бюлетенях «*Novitates Theriologicae*», 962 сторінки (135 статей) у спеціальних випусках вісників університетів, 2458 сторінок (333 статті) у «Працях Теріологічної школи».

Ключові слова: теріологія, видання, монографії, журнали, Українське теріологічне товариство.

Вступ

Історія видавничої справи в Україні нараховує чималу кількість видань теріологічного спрямування, тобто праць, присвячених вивченню ссавців (Загороднюк, Годлевська, 2008). Теріологія як галузь зоології довгий час залишалася лише однією з частин зоології, і переважна більшість оглядів фауни стосувалася, як правило, більш обсяжних груп тварин, найчастіше хребетних. Попри це, праці, присвячені саме ссавцям, почали з'являтися вже у XVIII ст., прикладом яких є огляди Олександра Нордмана (том «Mammalia» в серії «*Observations sur la Faune Pontique*»: Nordmann, 1840), Миколи Кесслера (випуск «Ссавці» в серії «Природнича історія губерній Київського учбового округу»: Кесслер, 1851) та Олександра Черная (випуск «Фауна ссавців та птахів» в серії «Фауна Харківської губернії та прилеглих до неї місць...»: Чернай, 1853; докладніше про цю працю див.: Загороднюк, 2008–2009). Довгі десятиліття публікації про ссавців були частіше унікальними подіями, ніж практикою.

У березні 1982 р. в Україні започатковано діяльність Українського теріологічного товариства НАН України (на час створення і до січня 1992 р. це було Українське відділення Всесоюзного теріологічного товариства АН СРСР) (Загороднюк, Ємельянов, 2012). Зі створенням товариства значно поживавилася видавнича діяльність, пов'язана з оглядами теріофауни та розвитком окремих напрямів, які сформувалися як секції товариства: систематики, морфології, екології, мисливських звірів (Загороднюк, 1999 а). Його голова — академік АН України Вадим Топачевський — був одним з ініціаторів і редактором низки монографій та збірників наукових праць, а згодом і головою редколегії видання, що стало виходити на регулярній основі, — «Праці Теріологічної школи». Теріологічну школу започатковано 24.11.1993 р. як секцію УТТ, а її перше видання надруковано 1998 р. (Загороднюк, 1999 а).

Мета цієї праці — огляд історії формування комплексу видань Українського теріологічного товариства НАН України та його періодичного видання — «Праці Теріологічної школи», з аналізом тенденцій та перспектив його розвитку.

Джерела та методичні зауваги

У цій праці вжито такі скорочення, пов'язані з описом видань: УТТ — Українське теріологічне товариство НАН України, УВ ВТО — Українське відділення Всесоюзного теріологічного товариства АН СРСР (назва УТТ з березня 1982 р. до січня 1992 р.); УЦОК — Український центр охорони кажанів (засновано 5.05.2001 як секцію УТТ; у 1995–2001 рр. як «Український хіроптерологічний центр», УХЦ)¹; ННПМ — Національний науково-природничий музей НАН України, ІЗАН — Інститут зоології імені Івана Шмальгаузена НАН України; УСА — Українська спелеологічна асоціація, МЕРПУ — Міністерство екології та природних ресурсів України (давніші акроніми — МОНПСЯБУ: Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України).

В основу цього огляду покладено добірку публікацій, підготовлених та виданих Українським теріологічним товариством або за його участі. Основою стала власна бібліотека автора, зібрана впродовж роботи в товаристві протягом 1983–2014 років (з 1991 р. і дотепер автор — заступник голови УТТ), бібліотека ІЗАН та бібліотека ННПМ.

УТТ діяла при двох цих інституціях, підпорядкованих Відділенню загальної біології НАН України: до кінця 1995 р. товариство було при ІЗАН (який включав зоологічні відділи сучасного ННПМ)², з 1996 р. — при ННПМ, в якому працювали голова та секретар товариства. Відповідно, частина праць, що увійшли до цього огляду, в надзаголовку має запис (тут скорочено) «ІЗАН, УТТ», пізніші — як «ННПМ, УТТ».

Частина праць, підготовлених активом товариства (зокрема, головою товариства В. Топачевським та його співробітниками в ННПМ, головою його морфологічної секції М. Ковтуном та його співробітниками в ІЗАН, членами Ради товариства А. Волохом та В. Токарським тощо) не має у надзаголовках відміток про УТТ, і такі праці, хоча й цитуються по тексту, у статистику видань не включені. З іншого боку, до огляду включено видання, відмічені у надзаголовках як видання окремих частин (секцій) товариства, зокрема «Теріологічної школи», «Українського хіроптерологічного центру» (згодом — Український центр охорони кажанів), «Харківського теріологічного товариства»³. Приклад надзаголовку зі згадкою Українського теріологічного товариства в одному з перших його видань показано на рис. 1.

¹ УХЦ засновано у лютому 1995 р. як робочу групу в рамках Теріологічної школи (Загороднюк та ін., 1998), яку в травні 2001 р. Рада УТТ затвердила як секцію товариства з новою назвою — «Український центр охорони кажанів (УЦОК)» (Положення..., 2001).

² ННПМ сформовано 1966 року, але фактичне відокремлення зоологічних відділів ННПМ (зоологів та палеонтологів) від ІЗАН відбулося згідно з постановою Президії НАН України від 1.12.1995 р.

³ Ми не можемо говорити про це як про Харківське обласне відділення УТТ, і за фактом записів у надзаголовках кількох видань маємо «Харківське теріологічне товариство» (напр.: Токарський, 1997) та «Харківське обласне теріологічне товариство» (напр.: Чтения..., 2009), яке найімовірніше було зареєстроване його засновниками як НУО для виконання локальних прикладних проектів.

АКАДЕМИЯ НАУК УКРАИНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ЗООЛОГИИ им. И.И.ШМАЛЬГАУЗЕНА
УКРАИНСКОЕ ОТДЕЛЕНИЕ ВСЕСОЮЗНОГО
ТЕРИОЛОГИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА АН СССР

Національний науково-природничий музей НАН України
Українське теріологічне товариство НАН України

Праці Теріологічної Школи, том 11
Proceedings of the Theriological School, volume 11

www.terioshkola.org.ua

Рис. 1. Приклад надзаголовку із зазначенням Українського відділення ВТО АН СРСР (вгорі) в книзі київських палеозоологів 1989 р.: (Топачевський, Несин, 1989) та надзаголовку з УТТ в томі 11 «Праць Теріологічної школи» за 2012 рік (внизу).

Fig. 1. Letterhead examples indicating the Ukrainian Branch of the All-Union Theriological Society of the Soviet Academy of Sciences (upper) in a book of paleozoologists from Kyiv (Topachevsky, Nesin, 1989) and also the Ukrainian Theriological Society in the 11th volume of the "Proceedings of the Theriological School" (lower).

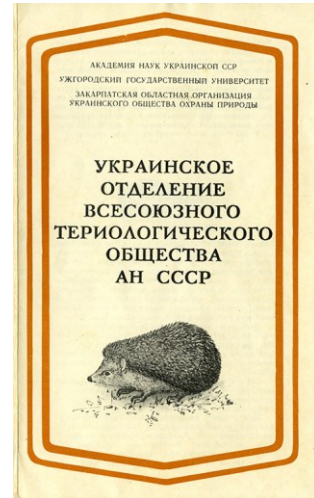

Рис. 2. Перший ліфлет про товариство, виданий 1988 р. в Ужгороді (автори — І. Рогатко та А. Гвоздак).

Fig. 2. The first flyer of the Society published in 1988 in Uzhhorod (authors I. Rohatko and A. Gvozdk).

Одним із джерел інформації став бібліографічний покажчик «Викопні хребетні України (1829–2012)», в якому узагальнено відомості про 1670 праць (Викопні..., 2013), проте бібліографія подана за традиційною скороченою схемою, без розділів відповідальності, а тому й без згадок УТТ. Важливі штрихи щодо історії палеотеріологічних досліджень, значна частина яких проходила під егідою ІЗАН та ННПМ, в яких працювали й працюють відомі палеозоологи і фундатори та члени Ради УТТ І. Підоплічко, В. Топачевський, Л. Рековець, Т. Крахмальна, описані в нещодавньому огляді «Історія та стан палеотеріологічних досліджень в Україні» (Рековець, 2007). Певну кількість інформації про монографічні зведення теріологічного спрямування узагальнено в огляді автора «Монографічні видання і збірки, присвячені теріофауні України» (Загороднюк, 2001).

Основна діяльність товариства, зокрема й видавнича, йшла відносно автономно у різних його секціях, описаних у першому виданому товариством ліфлеті (рис. 2).

Загальний огляд видань УТТ

Із понад 30 різних видань, у вихідних даних яких згадано Українське теріологічне товариство, є кілька дуже різних за змістом типів видань: монографії, збірники наукових праць, серії препринтів, інформаційний бюлетень "Novitates Theriologicae" (Теріологічні новини) та серія тематичних видань «Праці Теріологічної школи» (ISBN 966-02-0692-5). Остання серія з часом переросла зі статусу тематичних колективних монографій, в яких зміст пов'язує окремі статті в одне ціле, у збірник наукових праць, а з 2012 р. (з тому 11) набула статусу журналу, тобто періодичного видання (випуски 2012 та 2014 pp. з ISSN 2312-2749).

Окрім того, серед здобутків товариства є 9 випусків журналів (вісники різних університетів), присвячених тематиці поточних теріологічних шкіл та інших семінарів товариства, які містять статті, зібрані й відредаговані активом товариства. У більшості таких випусків зазначено наукових редакторів від товариства, проте УТТ у надзаголовках не вказано.

Огляд видань УТТ за їх типами представлено в таблиці 1. Він не є повним через недоступність частини з цих видань для бібліографічного аналізу, проте загалом відбиває спектр видавничої діяльності товариства та її масштаби. Загалом можна розрізняти 7 типів видань, які перелічено в таблиці і детальніше розглянуто у подальших розділах цього огляду.

Таблиця 1. Основні типи видань, підготовлених українськими теріологами за час існування товариства

Table 1. The list of main publications edited by the Ukrainian mammalogists during the existence of the society

Тип видання або назва серії	Позначені як УТТ		Інших видань		Разом видань
	Кількість	Роки	Кількість	Роки	
Монографії	7	1987–1999	15	1991–2014	21
Препринти*	31	1987–2002	0	(1989)**	31
Збірники наукових праць	3	1988–1993	1	2014	4
Наукові вісники університетів	0	–	6	2002–2011	6
Бюлетень “ <i>Novitates Theriologicae</i> ”	8	2000–2012	0	–	8
«Праці Теріологічної школи»	13	1998–2015	0	–	13
Інше (буклети, визначники etc.)	5	1999–2010	0	–	5
Разом	67	1987–2015	22	1991–2014	88

* Один із теріологічних препринтів (№ 87.16) не був позначений в надзаголовку як видання УТТ;

** 1989 р. П. Пучков видав два препринти про вимирання великих фітофагів у плейстоцені, явно поза УТТ з загальною назвою «Некомпенсированные вымирания в плейстоцене», № 89.7 та № 89.8.

Монографії

Видання під егідою УТТ. Відомо 7 монографій, виданих під егідою Українського теріологічного товариства протягом 1987–1999 років, та 5 монографічних видань в серіях «*Novitates Theriologicae*» та «Праці Теріологічної школи», що видаються товариством (обліковані у описах цих серій). Окрім цього, існує ще принаймні 15 монографій, виданих теріологами (більшість — активні члени УТТ), в яких з різних причин в надзаголовках не зазначено товариство (див. далі). У таблиці обліковано тільки перші 7 видань (табл. 1).

Облік монографій, виданих товариством, ніхто не вів, і зібрати всі їх складно. Оскільки голова товариства перших двох десятиліть його існування, В. Топачевський, ретельно опікувався тим, щоби колеги не забували згадувати у вихідних даних товариство (про це він неодноразово розповідав і автору цього огляду), то більшість видань, які виходили з керованого ним відділу палеозоології ІЗАН (нині це відділ ННПМ), мали у вихідних даних вказівку на УТТ. На жаль, частина виданих перед тим монографій початку 1980-х років (напр.: Ковтун, 1984) не мала згадок товариства на титульних сторінках (товариство засновано 1982 р.).

Під егідою УВ ВТО вийшло 4 монографічні праці, переважно палеонтологів. Такими, зокрема, стали монографії (у хронологічному порядку): В. Топачевського, О. Скорик та Л. Рековця «Гризуни верхньонеогенових і ранньоантропогенових відкладів Хаджибейського лиману» (Топачевський та ін., 1987), О. Короткевич «Історія формування гіпаріонової фауни Східної Європи» (Короткевич, 1988), В. Топачевського та В. Несіна «Гризуни молдавського і халпровського фауністичних комплексів котловинського розрізу» (Топачевський, Несин, 1989), В. Межжеріна, І. Ємельянова та О. Михалевича «Комплексні підходи у вивченні популяцій дрібних ссавців» (Межжерин та ін., 1991) (табл. 2).

Вже як УТТ (а не «УВ ВТО») товариство вказане в надзаголовках ще трьох монографій 1990-х років (зокрема, виданих у 1994, 1996, 1999 рр.). Такими є монографії Л. Рековця «Дрібні ссавці антропогену півдня Східної Європи» (Рековец, 1994), Т. Крахмальній «Гіпаріонова фауна Давнього Меотіса Північного Причорномор'я» (Крахмальня, 1996), І. Ємельянова «Різноманіття і його роль у функціональній стійкості та еволюції екосистем» (Ємельянов, 1999). Монографії Л. Рековця та І. Ємельянова стали основою докторських дисертацій.

Всі згадані вище видання, окрім останнього, видано за редакцією акад. В. Топачевського, всі — у видавництві «Наукова думка», з відповідними ISBN, всі — російською мовою. Отже, монографічну серію Українського теріологічного товариства було сформовано наприкінці 1980-х років і продовжено надалі в 1990-х і 2000-х роках, і при тому саме В. Топачевським як керівником товариства і, насамперед, його колегами-палеонтологами. Приклади обкладинок таких видань представлено на рис. 3 (видані під егідою УВ ВТО) та рис. 4.

Рис. 3. Обкладинки трьох різних монографічних видань Українського відділення Всесоюзного теріологічного товариства: *а* — Короткевич, 1988; *б* — Топачевский, Несин, 1989; *в* — Межжерин та ін., 1991.

Fig. 3. Covers of three monographs published by the Ukrainian Department of the All-Union Theriological Society: *a* — Korotkevich, 1988; *б* — Topachevsky, Nesin, 1989; *в* — Mezherin et al., 1991.

Рис. 4. Обкладинки трьох різних монографічних видань Українського теріологічного товариства (УТТ): *а* — Рековец, 1994; *б* — Крахмальная, 1996; *в* — Емельянов, 1999.

Fig. 4. Covers of three different monographs published by the Ukrainian Theriological Society (URS): *a* — Rekovets, 1994; *б* — Krakhmalnaya, 1996; *в* — Emelyanov, 1999.

1998 року УТТ започаткувало серію видань «Праці Теріологічної школи» (головний редактор В. Топачевський), частина випусків якого (випуски 3–6) видані як монографічні видання. Те саме стосується і Бюлетеню «Novitates Theriologicae», випуск 6 якого підпадає під поняття колективної монографії — «Міграційний статус кажанів в Україні» (табл. 2).

Видання без згадок УТТ. Свої видання зоологи академії та інших установ та організацій не завжди позначали як підготовлені під егідою Теріологічного товариства, вказуючи тільки основну академічну інституцію. Це праці таких відомих теріологів та членів Ради УТТ (або Ради Теріологічної школи як його складової), як М. Ковтун, Л. Рековець, А. Волох, В. Лобков, В. Токарський, С. Жила, П. Хоєцький та ін. Прикладами відповідних інституцій, позначених у надзаголовках монографій, є (наведено у хронологічному порядку):

Таблиця 2. Теріологічні монографії, видані під егідою Українського теріологічного товариства

Table 2. Monographs in theriology published under the auspices of the Ukrainian Theriological Society

Рік	Інституції	Назва монографічного видання (назви подано українською)
1987	УВ ВТО	«Гризуні верхньонеогенових і ранньоантропогенових відкладів Хаджибейського лиману» (рос.) (Топачевский та ін., 1987)
1988	УВ ВТО	«Історія формування гіпаріонової фауни Східної Європи» (рос.) (Короткевич, 1988)
1989	УВ ВТО	«Гризуні молдавського і халпівського фауністичних комплексів котловинського розрізу» (рос.) (Топачевский, Несин, 1989)
1991	УВ ВТО	«Комплексні підходи у вивченні популяцій дрібних ссавців» (рос.) (Межжерин та ін., 1991)
1994	УТТ	«Дрібні ссавці антропогену півдня Східної Європи» (рос.) (Рековец, 1994)
1996	УТТ	«Гіпаріонова фауна Давнього Меотіса Північного Причорномор'я» (рос.) (Крахмаль-ная, 1996)
1999	УТТ	«Різноманіття та його роль у функціональній стійкості та еволюції екосистем» (рос.) (Емельянов, 1999)
2001	УТТ	«Міграційний статус кажанів в Україні» (Міграційний..., 2001)*
2002	УТТ	«Кажани України та суміжних країн» (Загороднюк та ін., 2002 а)
2002	УТТ	«Хохуля (<i>Desmana moschata</i>) в басейні Сіверського Дінця» (Загороднюк та ін., 2002 б)
2002	УТТ	«Польовий визначник дрібних ссавців України» (Загороднюк, 2002)
2004	УТТ	«Фауна печер України» (Амеличев та ін., 2004)

* Цей випуск включено у статистику бюлетеня «Novitates Theriologicae» (як його випуск № 6), чотири наступні праці — у статистику «Праці Теріологічної школи» (як їх випуски № 3–6).

- Інститут зоології НАН України — в монографії щодо локомоторного апарату ссавців (Мельник, Клыков, 1991), огляді кайнозойських хом'якоподібних півдня України (Топачевский, Скорик, 1992), аналізі ембріогенезу черепа кажанів (Ковтун, Лихотоп, 1994); описі теріофауни Карпатського біосферного заповідника (Загороднюк та ін., 1997); довіднику для викладачів і студентів ВНЗ «Ссавці України» (Межжерин, Лашкова, 2013); описі поширення та демографії зубра в Україні (Смаголь, Гаврись, 2013);
- «Харківське теріологічне товариство» позначено у надзаголовку монографії «Байбак та інші види роду сурки» (рос.) (Токарский, 1997), автором якої є член Ради УТТ, і тому, ймовірно, мова має йти про харківський осередок УТТ;
- Одеський університет ім. І. І. Мечникова — в монографії «Крапчастий ховрах північно-західного Причорномор'я: біологія, функціонування популяцій» (рос.) (Лобков, 1999);
- Інститут екології Карпат НАН України та Ужгородський національний університет — у монографії «Ссавці Закарпатської області» (Башта, Потіш, 2007), присвяченій пам'яті члена Ради УТТ проф. Юлія Івановича Крочка;
- (без надзаголовку) — монографія про екологію популяції вовка в Центральному Поліссі (Жила, 2009)⁴; монографія щодо сарни в угіддях Львівщини (Хоєцький, 2013) і перша частина книги «Мисливські звірі степової України» (рос.) (Волох, 2014);
- Інститут геологічних наук та Національний науково-природничий музей НАН України і Природничий музей у Вроцлаві — у надзаголовку монографії «Місцезнаходження дрібних ссавців плейстоцену України...» (рос.) (Крахмаль, Рековец, 2010);
- Харківський національний університет — у надзаголовку монографії «Європейський степовий сурок: історія та сучасність» (рос.) (Токарский та ін., 2011);
- Національний науково-природничий музей НАН України — в огляді неогенових мишей з території України «Неогенові Murinae України» (рос.) (Несин, 2013).

⁴ Ця унікальна за глибиною аналізу проблеми (моніторинг, просторова структура, екологія, менеджмент) монографія щодо поліської популяції вовка по суті і за змістом є дисертацією, проте автор, не знайшовши підтримки серед колег, які могли виступити керівниками дисертації, відмовився від ідеї захисту і видав свою працю як монографію (на жаль, без редактора, рецензентів, видавництва, ISBN).

«Сіра» література. Останніми роками, особливо з розвитком цифрового друку, у світі відбувається видавничий бум з численними пропозиціями друку, які включають формальні критерії видання (зокрема, включення до каталогів видань та присвоєння ISBN), проте не дотримуються традиційних вимог до наукових видань, зокрема рецензування, рекомендації до друку від наукових установ або товариств і, що взагалі дуже сумно, вимог щодо обов'язкової розсилки за основними книгосховищами України. Врешті, з'являються видання, які існують в одному авторському примірнику і нікому, окрім авторів, не відомі. Зокрема, такими є дві монографії, видані українськими теріологами (і постійними учасниками Теріологічних шкіл) у сумнозвісному «видавництві» LAP Lambert — про тушкана-кандибку в Україні («Селюнина, 2013») та про ссавців Дніпровсько-Орільського заповідника («Антонец, Окулова, 2014»). У бібліографії до цього огляду їх не наведено⁵, оскільки правила цього видання (як і багатьох інших) рекомендують уникати цитувань «сірої» літератури.

Загальні тенденції. Загальними особливостями монографічної творчості українських теріологів є такі: очевидний сплеск кількості підготовлених і виданих монографій у 1980-х та 1990-х роках, позначення книг як виданих УТТ (або УВ ВТО) переважно або лише в працях київських зоологів і переважно співробітників ННПМ, без активної участі колег з ІЗАН, видання всіх монографій (як позначених назвою товариства, так і без цього) майже виключно російською мовою і без резюме українською та англійською⁶. Україномовними є лише 4 видання із 15-ти, облікованих тут як видані без згадок УТТ, та 4 видання, які обліковані далі в статистиці бюлетеню «Теріологічні новини» та серії «Праці Теріологічної школи». Ще однією особливістю є публікація більшості книжок у малому форматі (А5), м'якій палітурці та з мінімальними поліграфічними вимогами.

На жаль, тенденція до поширення самвидаву і нехтування вимогами і традиціями щодо наукових видань (відповідальність, рецензування, рекомендація до друку, ISBN) призвели до появи низки видань, що не мають записів в розділах відповідальності (зокрема, зазначення на титулі та у вихідних даних назв наукових установ та наукових чи відповідальних редакторів. Ще гіршим є те, що частина дослідників повелася на пропозиції псевдонаукових видавництв і «друкує» у них монографії з формальною атрибутикою (зокрема, назвою видавництва та ISBN), проте без будь-якого рецензування і без бібліотечної розсилки.

Збірники наукових праць

Товариством видано кілька збірників наукових праць, що стало першим кроком у розвитку колективної творчості колег, попри відсутність єдиного постійного видання (журналу або щорічника). У період «радянського стандарту» організації науки та діяльності наукових товариств, яка традиційно зводилася до великих всесоюзних конференцій і збірників тез доповідей, це було непростю задачею.

Проте, в Україні вона відносно успішно долалася завдяки тому, що його керівником УТТ (на той час як «УВ ВТО») був активний член академії, академік АН УРСР В. Топачевський, він же директор ІЗАН, при якому на той час базувалося товариство і всі наукові відділи сучасних ІЗАН та ННПМ, в яких працювали теріологи. Секретарем товариства була І. Рогатко, активний організатор роботи в товаристві, яка й узялася за організацію видань збірників наукових праць в період з 1985 до 1993 років. У ті роки товариством зібрано й видано три збірники, два — 1988 р. (впорядковувалися у 1885–1987 рр.) та один — 1993 р. (впорядковувався у 1991–1992 рр.) (див. табл. 1). Окрім того, один зі збірників тез доповідей теріологічного семінару, організованого харківським осередком УТТ (як «Харківське обласне теріологічне товариство», керівник В. Токарський), видано 2014 р., без згадок УТТ.

⁵ Їхні назви, відповідно: «Емуранчик *Stylodipus telum falz-feini* в Украине» (ISBN 978-3-659-43121-0) та «Млекопитающие Днепровско-Орельского природного заповедника» (ISBN 978-3-659-23359-3).

⁶ Ця тенденція закладена ще першою радою товариства, зокрема В. Топачевським і К. Татариним, які вважали, що публікація українською мовою робить видання недоступним для потенційних користувачів. Ця доволі упереджена позиція збереглася й дотепер, що показує аналіз бібліографії.

Рис. 5. Обкладинки трьох збірників наукових праць Українського відділення ВТО: 1988 (а, б) та 1993 рр. (в).
 Fig. 5. Covers of three collections of scientific paper published by the Ukrainian Branch of the All-Union Theriological Society: 1988 (a, б) та 1993 рр. (в).

Збірник «Изученность териофауны Украины...» (1988). Перший зі збірників товариства (Изученность..., 1988) видано за редакцією В. Топачевського, із зазначенням у надзаголовку ІЗАН та УВ ВТО, у видавництві «Наукова думка» (рис. 5, а). Його впорядковано за матеріалами розширеного пленуму Українського відділення ВТО, що відбувся в Черкасах 1984 р. на тему «Вивчення териофауни республіки, її раціональне використання і охорона» (про пленум: Гаврилюк та ін., 2015). У його змісті — праці провідних дослідницьких груп і окремих фахівців з України, загалом 18 матеріалів. Особливістю цього збірника є презентація в ньому низки підсумкових статей за окремими напрямками досліджень фауни та екології ссавців України. Прикладами є статті про стан популяцій наземних вивіркових фауни України (Сокур та ін., 1988), біології й мінливості диких котів Карпат (Турянin, 1988).

Повний перелік авторів цього першого власного збірника товариства такий (в порядку розміщення статей, прізвища мовою оригіналу): • Крыжановский В., Болденков С., Губкин А., Гулай В., Гунчак Н., Мурский Г., Панов Г., Рудышин М., Татаринов К.; • Волох А., Архипчук В., Гулай В., Евтушенко Н., Шевченко Л.; • Татаринов К., Крочко Ю.; • Полушина Н., Боровец Е.; • Стенько Р., Дулицкий А.; • Сокур И., Дворников М., Лобков В., Полушина Н., Реут Ю., Токарский В., Филипчук Н.; • Селюнина З.; • Емельянов И.; • Слободян А.; • Турянin И.; • Самарский С.; • Боднар Б.; • Ковтун М., Жукова Н.; • Рудик С.; • Бевзюк Д.; • Лесо-ва Л.; • Королев Н.; • Брусиловский А., Барсуков Н. (разом — 38 колег).

Збірник «Рукокрылые...» (1988). У лютому 1985 року Українське відділення ВТО провело в Києві (в ІЗАН) 5-й Всесоюзний семінар з питань вивчення кажанів. За матеріалами цієї конференції товариством впорядковано видання «Рукокрылые (морфология, экология, эколо-кация, паразиты, охрана)», видане за редакцією В. Топачевського та М. Ковтуна й під егідою УО ВТО у видавництві «Наукова думка» (Рукокрылые..., 1988). У цьому виданні (рис. 5, б) вміщено 50 праць провідних хіроптерологів різних країн зі складу тодішнього Радянського Союзу, включаючи огляд бібліографії щодо кажанів. У цій збірці загалом добре представлено і доробки українських дослідників, зокрема щодо кажанів південнобережжя Криму (Бескара-вайный, 1988) та Північних Карпат (Татаринов, 1988) тощо.

Збірник «Млекопитающие Украины» (1993). Третім у цьому циклі став збірник науко-вих праць «Млекопитающие Украины». Його упорядником виступила І. Рогатко. Через еко-номічні негаразди в країні видання готувалося довго, принаймні три роки, і 1993 року його

видано видавництвом «Наукова думка» за редакцією В. Топачевського, із зазначенням у на-дзаголовку ІЗАН, проте без УТТ⁷ (Млекопитающие..., 1993). До цього видання увійшло 17 праць українських науковців. Серед інших у ньому вміщено огляди шляхів формування сучасної мікротеріофауни, підготовлені палеотеріологами (Рековец, Несин, 1993), огляди сірих полівок (Загороднюк, 1993) та лісових мишей (Межжерин, 1993), у таксономії яких відбулися найбільш суттєві зміни, аналіз нового напрямку досліджень — вивчення дрібних ссавців у гетерогенному середовищі (Виноградская, 1993), аналіз змін мікротеріофауни в Чорнобильській зоні у післяаварійний період (Гайченко та ін., 1993), низка праць з описами локальних фаун та екології й морфології окремих систематичних груп.

Інші збірники наукових праць. Надалі традиція видань у формі збірників наукових праць продовжилася, проте вже у серії під назвою «Праці Теріологічної школи». Першим таким виданням, через тодішню скруту не так і виданим, став огляд «Стаціонарні теріологічні дослідження в Україні», впорядкований за матеріалами першої Теріологічної школи-семінару, що відбулася восени 1994 року⁸. Прикладами «розпублікованих» в інших виданнях статей з цього збірника є праці І. Русева та О. Кондратенка (Русев, 1998; Кондратенко, Боровик, 2001; Кондратенко, 2002). 1998 року ця серія почала видаватися, і саме як серія тематичних збірників наукових праць, проте згодом переросла у періодичне видання (див. далі).

2009 року «Харківське обласне теріологічне товариство» (про його статус див. вище) взяло участь у виданні збірника праць міжнародної конференції «Читання пам'яті Олександра Крапивного» (Харків, 4–5 грудня 2009 р.), підготовленого за редакцією члена ради УТТ В. Токарського (Чтения..., 2009). Частина праць, представлених у цьому збірнику, присвячена ссавцям і виокремлена в розділ «Теріофауна» (напр.: Баник та ін., 2009).

Ще одним з видань, в надзаголовку якого товариство на диво не згадано, випущено за підсумками семінару, проведеного харківськими теріологами у травні 2014 р. на базі НПП «Двурічанський» з назвою «Млекопитающие Украины и сопредельных стран». Одноименну брошуру з тезами доповідей випущено за редакцією В. Токарського під егідою Харківського національного університету та НПП «Двурічанський» (Млекопитающие..., 2014).

Препринти як форма публікації

Скрута з фінансуванням наукових досліджень і установ на межі 1980-х та 1990-х років та фактично вільний доступ до мнотжильної техніки, який з'явився тоді ж, спровокувала «моду» на виготовлення препринтів, а в низці випадків і депонованих праць (депонування у ВІНТІ), що зараховувалося як «повноцінна» публікація і в низці випадків було чи не єдиним способом публікації матеріалів конференцій або окремих праць обсягом до 3 друкованих аркушів. Цей «препринтний» бум не оминув і академічні установи, зокрема й біологів.

Матеріали нарад, семінарів та конференцій. Товариством видано три серії препринтів, які включали матеріали трьох конференцій 1987, 1990 та 1992 рр. (Загороднюк, 1999а), організованих на базі Відділу популяційної екології ІЗАН за ініціативою О. Михалевича, І. Ємельянова, С. Золотухіної та І. Загороднюка і за сприяння Ради товариства та його голови В. Топачевського. Тодішні жорсткі умови контролю реєстрації видань не дозволили впорядкувати повноцінні збірники праць (допускалися тільки заздалегідь внесені в план видавництва збірники наукових статей), і тому було вирішено скористатися можливістю видати матеріали у вигляді серії препринтів. Препринти також мали обмеження: їхній обсяг не міг перевищувати 64 сторінок формату А5, а в одному препринті не могло бути більше трьох праць, об'єднаних загальною назвою цього препринта⁹.

⁷ Окрім того, на титульній сторінці стоїть рік «1993», а на сторінці з вихідними даними — «1992» (в кінці зазначено, що видання здано до друку 29 грудня 1992 р., тобто його могли видати тільки 1993 р.).

⁸ Як зазначено в огляді перших Теріологічних шкіл-семінарів, це зведення готувалося до видання за сприяння Мінекобезпеки України, проте свою обіцянку міністерство не виконало (Загороднюк, 1999 а).

⁹ Понад те, кожний препринт мав мати власну назву, і тому серія з 10 препринтів за матеріалами однієї конференції не виглядала однією серією, оскільки їх ніщо в серію не об'єднувало, хіба що редактор.

Тому ці три серії представляють чималі стоси з близько 6–11 невеличких книжечок (подібних за формою до авторефератів дисертацій) з різними назвами, обсягом близько 20–50 сторінок, без резюме до статей. Упорядником всіх цих препринтів став наш колега і один з найактивніших екологічної секції товариства О. Михалевич (спільно з І. Бардіною, на той час відповідальною за препринти ІЗАН).

Матеріали конференції «Хом'якові фауни України». Перша республіканська конференція УВ ВТО, проведена 1987 р., і відповідна серія препринтів мали назву «Хом'якові фауни України». Однією з головних задач конференції і збірника був виклад матеріалів для підготовки відповідного випуску «Хом'якові» у багатотомній серії «Фауна України». Матеріали конференції видано двома серіями препринтів загальною кількістю 10 брошур, що включали 27 статей загальним обсягом 176 сторінок. Огляд цих препринтів подано в табл. 3.

Перша з них включала 4 частини із загальною назвою «Хом'якові фауни України (екологічна і функціональна морфологія)», видані за редакцією М. Ковтуна, голови морфологічної секції товариства. Друга серія включала 6 частин із загальною назвою «Хом'якові фауни України (фауністика, систематика, екологія та практичне значення)», і її видано за редакцією І. Ємельянова, голови екологічної секції товариства. Всі випуски мали в надзаголовку запис «ІЗАН» та «Українське відділення ВТО АН СРСР», їх видано російською мовою і з суцільною нумерацією від № 87.2 до № 87.11. Всі випуски надруковано накладом по 200 примірників кожний і широко поширено серед колег по товариству.

На жаль, більшість статей, вміщених у цих 10 препринтах, попри регулярне їх цитування (напр., праці: Ємельянов та ін., 1987; Марочкина, 1987; Рудышин, 1987), залишилися не оприлюдненими належним чином, а випуск «Фауни України», під який проводили цю конференцію і видавали ці препринти, так і не був дописаний. Кілька вже готових до друку розділів «Фауни...» депоновано в популярному на той час архіві рукописів ВИНІТИ (Львів), зокрема нариси про нориць руду (*Clethrionomys glareolus*) та снігову (*Chionomys nivalis*). Ці два нариси підготовлено та депоновано у «ВІНІТИ» 1984 року їх автором секретарем УТТ І. Рогатко. На жаль, такі праці є недоступними для колег¹⁰ і не цитуються.

Таблиця 3. Огляд препринтних видань серії «Хом'якові фауни України» з матеріалами однойменної конференції УВ ВТО 1987 року

Table 3. The review of preprints of “The Cricetids of the Ukrainian Fauna” series and the proceedings of the same-titled conference of the UD of AUTS organized in 1987

Випуск	№ препринта	Обсяг	Автори статей (прізвища мовою оригіналу)
<i>Серія: «Хомяковые фауны Украины (экологическая и функциональная морфология)»</i>			
Часть 1	ІЗАН № 87.2	32 с., 3 статті	• Песков, Ємельянов; • Котляров; • Корчинский;
Часть 2	ІЗАН № 87.3	16 с., 3 статті	• Гербильский, Булахов, Литвин та ін.; • Рудик; • Лесова
Часть 3	ІЗАН № 87.4	16 с., 3 статті	• Коток; • Осинский; • Пилипчук
Часть 4	ІЗАН № 87.5	12 с., 2 статті	• Ковтун, Осинский, Помозов та ін.; • Ильенко
<i>Серія: «Хомяковые фауны Украины (фаунистика, систематика, экология и практическое значение)»</i>			
Часть 1	ІЗАН № 87.6	28 с., 3 статті	• Ємельянов, Загороднюк, Золотухина; • Рековец; • Тесленко
Часть 2	ІЗАН № 87.7	16 с., 3 статті	• Турянин; • Рудышин; • Полушина, Боднар
Часть 3	ІЗАН № 87.8	16 с., 3 статті	• Марочкина; • Зоря; • Панасенко, Мельниченко
Часть 4	ІЗАН № 87.9	16 с., 3 статті	• Русев; • Зименко; • Товпинець
Часть 5	ІЗАН № 87.10	12 с., 2 статті	• Дулицкий; • Чирний, Хайтович, Арутюнян, Турченко
Часть 6	ІЗАН № 87.11	12 с., 2 статті	• Бабенко, Величко; • Шурун, Свита
Разом	10 випусків	176 с., 27 праць	

¹⁰ Автору їхні копії показував проф. І. Сокур, проте наразі жодна бібліотека України їх не має.

Таблиця 4. Огляд препринтів із матеріалами конференції УВ ВТО «Динаміка популяцій ссавців» 1990 року (всі вони були позначені в надзаголовку як видання УТТ)

Table 4. The review of the “Mammal Populations Dynamics” conference proceeding preprints, published by the Ukrainian Department of AUTS in 1990 (all of them were marked in the letterhead as publications of the UTC)

№ препринта*	Обсяг	Власна назва препринту
ІЗАН № 90.10	40 с., 2 статті	«Екологія сурка степового в Україні»
ІЗАН № 90.11	28 с., 3 статті	«Екологія мишей на південному-заході СРСР»
ІЗАН № 90.12	36 с., 3 статті	«Екологія пацюка сірого в Україні»
ІЗАН № 90.13	12 с., 3 статті	«Сірий пацюк в Україні»
ІЗАН № 90.14	32 с., 3 статті	«Епізоотії в популяціях гризунів»
ІЗАН № 90.15	24 с., 3 статті	«Динаміка чисельності гризунів в деяких регіонах України»
ІЗАН № 90.16	24 с., 3 статті	«Дрібні ссавці та лептоспіроз в Україні»
ІЗАН № 90.17	12 с., 2 статті	«Ховрах крапчастий у північно-західному Причорномор'ї»
ІЗАН № 90.19	64 с., 3 статті	«Народногосподарське значення гризунів в Україні»
ІЗАН № 90.20	32 с., 3 статті	«Проблеми динаміки чисельності дрібних ссавців»
ІЗАН № 90.21	40 с., 3 статті	«Екологія дрібних ссавців у заповідниках України»
Разом:	344 с., 31 праця	11 випусків

Примітка. * Всі випуски мають суцільну нумерацію, від № 90.10 до 90.21, окрім одного — випуску № 90.18, випущеного співробітником того ж відділу екології, де готувалися ці препринти, А. Петрусенком у формі монографічної праці, присвяченої вивченню трофічних зв'язків наземних хребетних (Петрусенко, 1990).

Матеріали конференції «Динаміка популяцій дрібних ссавців». Друга конференція УВ ВТО відбулася 1990 р., і її організатором виступила екологічна секція товариства під керівництвом її голови І. Смелянова та за участі О. Михалевича, С. Золотухіної та автора цього огляду. Її матеріали впорядковано у формі 11 брошур, при тому всі ці препринти, на відміну від матеріалів конференції 1987 р., були з різними назвами. Упорядником, редактором і верстальником всіх цих матеріалів виступив О. Михалевич. Наклад кожного випуску становив 200 (!) примірників. Загальний обсяг серії — 344 сторінки та 31 стаття (табл. 4).

Ця серія препринтів, будучи роздрукованою в достатній кількості, поширювалася ще 2002 року на IX Теріологічній школі-семінарі, що відзначено у 7 випуску Бюлетеня «*Novitates Theriologicae*» (Методики..., 2002). Лише деякі праці з цього комплексу було переопубліковано, при тому через довгий час (напр., Наглов, 1990 → Наглов, 2006); інші не менш цінні й надалі цитовані праці (напр., Марочкина, Тимошенко, 1990; Сокур, Михалевич, 1990) так і лишилися не оприлюдненими належним чином.

Матеріали конференції «Різноманіття ссавців в екосистемах» (2002). Третя зі згаданих конференцій УТТ 2002 року була присвячена дослідженням різноманіття ссавців. Її повна назва — Міжреспубліканська нарада «Структурно-функціональне і видове різноманіття ссавців в екосистемах», проведена в Києві 4–7 лютого 1992 р. на базі ІЗАН. Її ініціаторами та організаторами виступили теріологи Відділу популяційної екології ІЗАН разом з іншими членами екологічної секції УТТ, якою керував І. Смелянов. На нараді було чимало доповідей не тільки українських колег, але й «дальніх» гостей, а за її підсумками впорядковано комплект препринтів, упорядником і редактором яких виступив О. Михалевич.

У виданій серії були випуски, присвячені як загальним питанням вивчення різноманіття, так і опису й аналізу різноманіття локальних фаун, зокрема й на заповідних територіях у випуску «Видове різноманіття ссавців в деяких екосистемах України» (напр., Селюніна, 1992). Два випуски з цієї серії є монографічними (Васильєв, 1992; Емельянов, 1992). Загалом ця серія включала 6 препринтів, загальний обсяг яких становить 15 статей та 312 сторінок (табл. 5). Зміст цих випусків з короткою анотацією конференції вміщено в кінці кількох із них, зокрема у випусках № 92.1 та 92.3 (Михалевич, 1992). Деякі праці з цього комплексу згодом було доопрацьовано і переопубліковано належним чином (напр., Наглов, 1992 → Наглов, 1996; Емельянов, 1992 → Емельянов, 1999).

Таблиця 5. Огляд препринтів з матеріалами конференції екологічної секції УТТ «Різноманіття ссавців в екосистемах» 1992 року (всі позначені в надзаголовку як видання УТТ)

Table 5. The review of preprints of “The Diversity of Mammals in Ecosystems” conference proceedings of the Ecological Section of the UTS published in 1992 (all of them marked in the letterhead as publications of the UTS)

№ препринта	Обсяг	Власна назва кожного препринту
ІЗАН № 92.1	48 с., 1 моно	«Епігенетична мінливість і загальні проблеми вивчення фенетичного різноманіття ссавців» (рос.) (Васильєв, 1992)
ІЗАН № 92.2	56 с., 3 статті	«Фенотипове різноманіття в популяціях ссавців» (автори: • Васильєв, Васильєва, Стариченко; • Васильєв, Беляєва, Малафеев; • Васильєва, Васильєв)
ІЗАН № 92.3	44 с., 3 статті	«Видове різноманіття ссавців у трансформованих екосистемах» (рос.) (автори: • Полушина, Холява; • Бобылев, Доценко; • Истомин)
ІЗАН № 92.4	48 с., 4 статті	«Деякі проблеми вивчення різноманіття ссавців» (рос.) (автори: • Межжерин; • Кузнецова; • Истомин; • Лобков)
ІЗАН № 92.5	52 с., 3 статті	«Видове різноманіття ссавців в деяких екосистемах України» (рос.) (автори: • Наглов (Наглов, 1992); • Выскушенко, Гирич; • Селонина)
ІЗАН № 92.6	64 с., 1 моно	«Роль різноманіття в функціонуванні біологічних систем» (рос.) (Емельянов, 1992)
Разом:	312 с., 15 праць	6 випусків (два з них — монографічні: № 92.1 та № 92.6)

Інші препринти УТТ. Окрім препринтів, присвячених матеріалам конференцій, українськими теріологами видано кілька препринтів, позначених як видання ІЗАН та УТТ, хоча один з них містить лише згадку ІЗАН (табл. 6).

Зокрема, 1990 р. київськими теріологами видано препринт «Матеріали з екології й фауністики деяких видів рукокрилих», в якому було вміщено огляд кажанів Київщини (Лихотоп та ін., 1990). Наступного 1991 року видано препринт монографічного типу, присвячений близьким видам ссавців родини щурових, в максимальному для тогочасних препринтів обсязі 64 сторінки — «Політипні Arvicolidae Східної Європи» (Загороднюк, 1991). У його надзаголовку поруч з ІЗАН зазначено «Теріологічне товариство при АН України».

Згодом, 1993 р. О. Петрусенко з колегами опублікував препринт «Трофічні зв'язки їжака в природних екосистемах України» (Петрусенко та ін., 1993), у надзаголовку якого позначено УТТ. Того ж року київськими колегами О. Михалевичем, А. Писаревою та Ж. Розорою видано чи не перший в Україні каталог теріологічних колекцій, присвячений ссавцям у колекції Зоологічного музею Київського університету ім. Т. Шевченка (Михалевич та ін., 1993).

Таблиця 6. Огляд несерійних препринтів теріологічного спрямування, опублікованих Інститутом зоології АН України протягом 1987–1993 років

Table 6. The review of non-serial preprints focused on mammalogy published by the Institute of Zoology of the Academy of Sciences in 1987–1993

№ препринта	Обсяг	Власна назва кожного препринту
ІЗАН № 87.16	16 с., 3 статті	«Матеріали з екології, охорони і раціонального використання деяких груп ссавців в Україні» (рос.) (автори статей — Боднар; Шейгас, Ткаченко; Токарський). У надзаголовку: ІЗАН (без УТТ)
ІЗАН № 90.4	28 с., 3 статті	«Матеріали з екології та фауністики деяких видів рукокрилих» (рос.) (Лихотоп та ін., 1990 та ін.). У надзаголовку: ІЗАН, УВ ВТО
ІЗАН № 91.10	64 с., моно	«Політипні Arvicolidae Східної Європи» (рос.) (Загороднюк, 1991). У надзаголовку: ІЗАН, УТТ
ІЗАН № 93.3	60 с., моно	«Трофічні зв'язки їжака в природних екосистемах України» (рос.) (Петрусенко та ін., 1993). У надзаголовку: ІЗАН, УТТ
ІЗАН № 93.7	36 с., моно	«Каталог колекцій зоомузею Київського університету. 1. Ссавці» (рос.) (Михалевич та ін., 1993)*. У надзаголовку: ІЗАН, УТТ
Разом:	204 с., 8 праць	5 випусків (три з них — монографічні: № 91.10, № 93.3, № 93.7)

* Хоча цей препринт має в назві вказівку на номер випуску «1», інших випусків каталогу не було.

Цей препринт, так і не перевиданий іншим способом, виявився одним з останніх видань всієї «препринтної» серії (принаймні, її теріологічної частини), коли Академія наук України, могла видавати праці майже виключно таким способом¹¹.

Загалом ця колекція препринтів включає 5 видань та 8 вміщених у них праць, її загальний обсяг сягає 204 сторінок (табл. 6). Чотири з них позначені як видання УТТ, один (1987 р., № 87.16) — з невідомих причин не позначений (але тут облікований).

Наукові вісники університетів

Протягом фактично 10 років, власне з 2002 до 2011 р. за підсумками окремих теріологічних семінарів (переважно щорічних теріологічних шкіл) активом товариства впорядковано і видано 6 окремих випусків фахових видань, з них 4 цілком теріологічних та 2 «розбавлених» працями інших напрямків дослідження. Пік підготовки таких видань випав на 2001–2005 роки, коли збірники праць фактично припинили своє існування, як і наукові видавництва, а основні видання товариства — бюлетень «*Novitates Theriologicae*» та серія «Праці Теріологічної школи» — носили характер тематичних або монографічних збірників. Поставала проблема статусу публікацій, оскільки багатьом колегам для підготовки дисертацій та звітів потрібні були т. зв. «ваківські» публікації, що не могли забезпечити видання товариства.

Ідею окремих теріологічних випусків «вісників» започаткував О. Кондратенко, що був організатором 8-ї теріошколи у Провальському степу (травень 2001 р.). За його ініціативою, один з випусків біологічної серії «Вісника Луганського педагогічного інституту» (на сьогодні — Луганський національний університет) було «заарендовано» під збірник наукових праць за матеріалами поточного зібрання. Науковим редактором цього спеціального (№ 45) випуску виступив І. Загороднюк, а у січні 2002 р. цей випуск було видано з відповідною передмовою. Того ж року, за підсумками наступної (IX) Теріошколи, що проходила на Розточчі і мала назву «Методики обліку теріофауни», організатори цієї школи, колеги з Львівського національного університету продовжили естафету луганців і видали того ж 2002 року випуск «Вісника Львівського університету» (Серія біологічна, № 30, 156 с.) з добіркою теріологічних публікацій, підготовлених за матеріалами останнього зібрання (ред. І. Загороднюк).

За два роки (2004) було видано ще два такі збірники. Перший з них підготовлено за підсумками зібрання, проведеного у квітні 2002 року під назвою «День теріолога» з нагоди 20-річчя створення Українського теріологічного товариства. Сам захід відбувся в Києві (Інститут зоології НАН України та Київський зоопарк), а турботи про видання взяли на себе колеги зі Львівського університету. Врешті, 2004 р. видання побачило світ у формі випуску № 38 біологічної серії Вісника Львівського університету. Через застороги з боку «ВАКу» весь збірник не робили тематичним і конференційним, а тому в ньому є й далекі від теріології статті, але його основу становлять саме праці теріологічного спрямування.

Того ж 2004 року за ініціативою організатора ювілейної X теріошколи А. Дулицького, що пройшла у жовтні 2003 р. у с. Прохолодному (Крим), було впорядковано окремий теріологічний випуск в серії «Біологія, хімія» журналу «Вчені записки Таврійського університету» (Том 17 (56), № 2). Цей випуск впорядковано й відредаговано А. Дулицьким та І. Загороднюком, яких було включено до складу редакційної ради цього випуску. Випуск включає 32 статті (всі теріологічні), і його загальний обсяг складає 250 сторінок (Ученые..., 2004).

2005 року вийшов з друку Випуск 17 біологічної серії журналу «Науковий вісник Ужгородського університету» (упорядник та редактор І. Загороднюк), в якому вміщено матеріали доповідей двох конференцій — XI Теріологічної школи, що мала назву «Дослідження гідрофільних угруповань ссавців» (проходила в РЛП «Гранітно-Степове Побужжя» 2004 р.) та IV Ужгородських ентомологічних читань (Ужгород та НПП «Синевір», 2004 р.).

¹¹ Варто нагадати, що на межі тяжких 1980-х та 1990-х навіть журнали з довгою історією виходили здвоєними номерами, що скорочувало кількість фактично виданих номерів принаймні на третину. Це, зокрема, стосувалося й популярного серед зоологів журналу «Вісник зоології».

Надалі практика підготовки окремих випусків вісників згасла, оскільки, з одного боку, в країні з'явилося чимало «мурзилок»¹², в яких можна було легко й за невеликі кошти публікувати будь-які матеріали, а, з іншого боку, набули поширення застороги ВАКу щодо публікації у вісниках матеріалів конференцій. Попри це, після 8-річної перерви, окремий спеціальний випуск ще одного вісника було впорядковано й видано восени 2011 р. за підсумками теріологічного семінару «Мисливська фауна на заповідних територіях», що відбувся весною 2011 р. в РЛП «Міжречинський». Збірник випущено як одну з частин поточного випуску «Наукового вісника НУБіП України» (Серія: лісівництво та декоративне садівництво). Його упорядником виступив В. Тищенко, проте зміст цього випуску включав не лише теріологічні статті, хоча їх там і була більшість (10 статей обсягом 94 сторінки).

Ці випуски охоплюють період проведення VIII–XI Теріологічних шкіл-семінарів, два з них присвячено не школам, а «міжшкільним» семінарам, зокрема семінару «День теріолога» з нагоди 20-річчя УТТ, який провели на базі ІЗАН весною 2002 р. (збірник видано 2004 р. у № 38 Вісника Львівського університету), та семінару «Мисливська фауна на заповідних територіях» з нагоди 50-річного ювілею одного з колег-теріологів (2011 р.).

Всі ці випуски вісників презентувалися на поточних зібраннях (щорічних Теріологічних школах-семінарах) так само урочисто, як і випуски «Праці Теріологічної школи». В усіх випадках їхніми упорядниками виступали колеги, що були організаторами відповідного семінару, а науковим редактором всіх їх, окрім останнього, був автор цього огляду. Щодо кожного з цих випусків автором спільно з Л. Годлевською створено відповідну веб-сторінку на сайті Теріологічного товариства, яка включає зображення обкладинки, бібліографію випуску, його зміст та посилання на pdf-файли всіх вміщених у цих випусках статей¹³.

Таблиця 7. Огляд окремих випусків вісників університетів, присвячених теріологічним дослідженням

Table 7. The review of separate proceedings of universities dedicated to research in mammalogy

Рік	Журнал та № випуску	Обсяг	Примітка щодо матеріалів
2002	Вісник Луганського педагогічного університету. Серія Біологія, № 45 (№ 1 за 2002)	39 статей, 234 стор.	Праці VIII (провальської) Школи «Славці відкритих просторів» — окремий випуск з передмовою. Упорядники — О. Кондратенко та І. Загороднюк
2002	Вісник Львівського національного університету. Серія біологічна, № 30.	21 стаття, 156 стор.	Праці IX (розточанської) Школи «Методики обліку теріофауни» — спеціальний випуск журналу. Упорядники — І. Дикий та І. Загороднюк
2004	Вісник Львівського національного університету. Серія біологічна, № 38 (одна стаття вийшла у випуску № 39)*	11 статей, 81 стор.	«День теріолога» — семінар з нагоди 20-річчя УТТ (Київ, 2002). Матеріали складають частину випуску. Упорядники — О. Головачов та І. Загороднюк
2004	Ученые записки Таврического национального университета. Серия Биология, химия. Том 17 (56), № 2.	32 статті, 250 стор.	Праці X (кримської) Теріошколи — спеціальний випуск (цілком теріологічний) (Ученые записки..., 2004). Упорядники й редактори — А. Дулицький та І. Загороднюк
2005	Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Біологія, Випуск 17.	22 статті, 147 стор.	Праці XI (бузької) Школи — спеціальний випуск журналу (спільно з матеріалами IV Ужгородських ентомологічних читань). Упорядник — І. Загороднюк
2011	Науковий вісник НУБіП України. Серія Лісівництво та декоративне садівництво, № 164 (частина 3).	10 статей, 94 стор.	Праці семінару «Мисливська фауна на заповідних територіях» (21–23.04.2011 р.) — добірка статей за матеріалами семінару (частина випуску). Упорядник — В. Тищенко
Разом	6 випусків	135 статей, 962 стор.	упорядники: О. Головачов, І. Дикий, А. Дулицький, І. Загороднюк, О. Кондратенко, В. Тищенко

* У статистиці праворуч всі ці статті (вкл. й видану в наступному випуску) пораховано разом.

¹² Поширена узагальнена назва маловідомого вісника якого-небудь університету чи педінституту.

¹³ Посилання на цю сторінку в Інтернеті: <http://terioshkola.org.ua/ua/library/proceed.htm>

Цей комплект видань є одним з найпотужніших — 135 статей загальним обсягом 962 сторінки 6-ти видань (табл. 7). Важливо також відзначити, що праці теріологічного спрямування згодом дали одні з найвищих показників цитувань у багатьох із цих видань, зокрема й у Віснику Львівського університету, профіль якого доступний у Google Scholar.

Бюлетень *Novitates Theriologicae* (Теріологічні новини)

Анонс цього видання з бібліографією всіх його випусків вміщено у його 8-му випуску (Інформація..., 2012), і тут таблицю з назвами 1–8 випусків (табл. 8) відтворено за згаданою публікацією (з уточненнями). Випуски (як і сама назва бюлетеню) позначено латиною: *Pars* = випуск. *Novitates Theriologicae* почали видавати 2000 року, присвячуючи його випуски огляду поточних досліджень і публікацій (*Pars* 1), матеріалам поточних шкіл-семінарів (*Pars* 4–5, 7–8), тематичних «несерійних» семінарів (*Pars* 2–3) або окремих дослідницьких проєктів (*Pars* 6). Всі відомі на час підготовки цього огляду випуски (*Pars* 1–8) видано за редакцією І. Загороднюка, переважно протягом 2000–2002 рр., останній з них видано 2012 року.

Загальний обсяг всіх восьми випусків “NT” складає 630 сторінок (табл. 8).

Після створення навесні 2003 року (25.05) інформаційного Інтернет-ресурсу «Теріологічна школа» www.terioshkola.org.ua, в якому анонсується діяльність товариства, цей сайт фактично замістив *Novitates Theriologicae*, і бюлетень більше не видавали.

Проте, 2012 р. за ініціативою В. Токарського видання відновлено як збірку тез доповідей та інформаційних матеріалів поточної Теріошколи, що пройшла у вересні 2012 р. у Чорноморському біосферному заповіднику. Випуск мав назву «Теріофауна заповідних територій та збереження ссавців»; його упорядниками виступили З. Селюніна та І. Загороднюк. У ньому вміщено документи XIX школи-семінару (програма, звіт про роботу, резолюція), тези доповідей і круглих столів та повідомлення колег про підсумки поточних досліджень, загалом 62 матеріали, впорядковані у п’ять розділів (Теріофауна..., 2012). Цей випуск видано у високій поліграфічній якості (рис. 6, в) та з ISBN.

З подальшим розвитком Інтернету потреба у виданні новин та їх поширенні суттєво зменшилася, і активність змістилася на електронні ресурси: форуми та соцмережі.

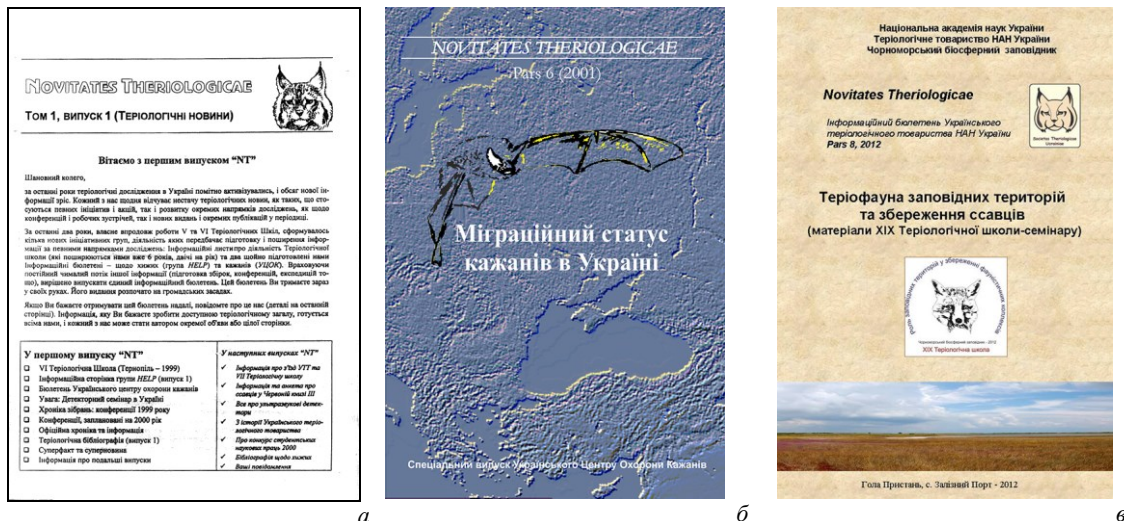

Рис. 6. Обкладинки випусків *Novitates Theriologicae* різного часу: а — випуску 1 (2000, «Теріологія в Україні 2000»), б — випуску 6 (2001, «Міграційний статус кажанів в Україні»), в — випуску 8 (2012, «Теріофауна заповідних територій та збереження ссавців»).

Fig. 6. Covers of the *Novitates Theriologicae* issues published in different times: а — issue 1 (2000, “Theriology in Ukraine 2000”), б — issue 6 (2001, “Migration Status of Bats in Ukraine”), в — issue 8 (2012, “Theriofauna of Protected Areas and Mammal Protection”).

Таблиця 8. Перелік, періодичність та бібліографія випусків *Novitates Theriologicae*Table 8. The list, periodicity and bibliography of the *Novitates Theriologicae* issues

Випуск	Власна назва випуску	Бібліографічні деталі
Pars 1	Теріологія в Україні 2000: крок у нове століття	Київ : Українське теріологічне товариство, 2000. 14 с. (Теріологія..., 2000)
Pars 2	Використання ультразвукових детекторів у дослідженнях кажанів (Матеріали детекторного семінару в Ядутах 30 квітня — 3 травня 2000 р.)	Київ : Українське теріологічне товариство, 2000. 58 с. (Використання..., 2000)
Pars 3	Кажани Карпатського регіону (Матеріали III Міжнародної конференції 8–12 вересня 2000 р., Рахів)	Київ : Українське теріологічне товариство, 2003. 96 с. (Кажани..., 2003)
Pars 4	Великі хижі ссавці України та прилеглих країн (Матеріали Школи-семінару, Поліський природний заповідник, 15–17 грудня 2000)	Київ : Українське теріологічне товариство, 2001. 72 с. (Великі хижі..., 2001)
Pars 5	Ссавці відкритих просторів (Матеріали VIII Теріологічної школи)	Київ : Українське теріологічне товариство, 2005. 96 с. (Ссавці..., 2003)
Pars 6	Міграційний статус кажанів в Україні	Київ : Українське теріологічне товариство, 2001. 172 с. (Міграційний..., 2001)
Pars 7	Методики обліку теріофауни (Матеріали IX Теріологічної школи-семінару)	Київ, Львів : Українське теріологічне товариство, 2007. 47 с. (Методики..., 2007)
Pars 8	Теріофауна заповідних територій та збереження ссавців [Матеріали XIX Теріологічної школи]	Гола Пристань : Українське теріологічне товариство, 2012. 76 с. (Теріофауна..., 2012)
Разом	8 випусків	630 с.

Праці Теріологічної школи

«Праці Теріологічної школи» — видання УТТ, започатковане 1998 року за ініціативою Ради УТТ і вперше презентоване на V Теріологічній школі-семінарі на біостанції Харківського університету (с. Гайдари). Першим виданням цієї серії (а його від початку започатковано як серію) стала збірка наукових праць «Європейська ніч кажанів '98 в Україні» (Європейська..., 1998), видане з нагоди проведення «II Європейської ночі кажанів», 5-ї Теріологічної школи-семінару та підготовки України до підписання Угоди про охорону популяцій кажанів у Європі (EUROBATs)¹⁴. Відтоді видання виходить з частотою раз на 1–2 роки і присвячене актуальним питанням вивчення ссавців, їхніх популяцій та угруповань, екології та мінливості, питань класифікації, охорони та раціонального використання.

Відповідальність, редактори, редколегія. Видання у розділі відповідальності (в надзаголовку на титульній сторінці) має кілька різних (у різних випусках) позначень. На всіх випусках вказано, що це видання УТТ, на випусках 1 та 2 перед назвою УТТ вказано головною організацією ІЗАН, на всіх інших — ННПМ. Окрім того, на титульних сторінках 7-ми випусків (1–4, 6–7 та 9) вказано Мінприроди України (табл. 9).

Упорядником і науковим редактором усіх випусків ПТШ є І. Загороднюк. Головними редакторами окремих випусків (томів) у різний час були: • Вадим Топачевський (акад. НАН України) — випуски 2–5 (1999–2002 рр.); • Ігор Ємельянов (чл.-кор. НАН України) — випуски 7–10 (2006–2010 рр.); • Ігор Загороднюк (ст. наук. сп.) — випуски 11–13 (2012–2015 рр.).

У випусках 1 та 6 Праць Теріошколи списки редколегії не наведено, лише зазначено редактора, він же упорядник (І. Загороднюк). В усіх інших випусках наведено склад редколегії, який поступово змінювався, відповідно до наявних активних членів товариства. У випуску 2 склад редколегії був такий: «академік НАН України, докт. біол. наук В. О. Топачевський (головний редактор), докт. біол. наук В. А. Гайченко, докт. біол. наук І. Г. Ємельянов, канд. біол. наук І. В. Загороднюк (відповідальний редактор), докт. біол. наук М. Ф. Ковтун, докт. біол. наук Л. І. Рековець» (5 докторів та 1 кандидат біологічних наук).

¹⁴ Закон України № 663-14 про приєднання України до цієї Угоди ухвалено 14.05.1999 р.

Таблиця 9. Огляд виданих випусків видання «Праці Теріологічної школи»

Table 9. The review of published volumes of the “Proceedings of the Theriological School”

Випуск	Власна назва випуску	Інституція у титулі*	Статей	Стор.	Місто, рік
Вип. 1	Європейська ніч кажанів '98 в Україні	ІЗАН, УТТ, МЕПРУ	29	199	Київ, 1998
Вип. 2	Ссавці України під охороною Бернської конвенції	ІЗАН, УТТ, МЕПРУ	40	222	Київ, 1999
Вип. 3	Кажани України та суміжних країн	ННПМ, УТТ, МЕПРУ	6	108	Київ, 2002
Вип. 4	Хохуля в басейні Сіверського Дінця	ННПМ, УТТ, МЕПРУ	8	64	Київ, 2002
Вип. 5	Польовий визначник дрібних ссавців України	ННПМ, УТТ	5	60	Київ, 2002
Вип. 6	Фауна печер України	ННПМ, УТТ, МЕПРУ, УСА	35	248	Київ, 2004
Вип. 7	Теріофауна сходу України	ННПМ, УТТ, МЕПРУ	44	352	Луганськ, 2006
Вип. 8	Фауна в антропогенному середовищі	ННПМ, УТТ	37	245	Луганськ, 2006
Вип. 9	Раритетна теріофауна та її охорона	ННПМ, УТТ, МЕПРУ	45	312	Луганськ, 2008
Вип. 10	Моніторинг теріофауни	ННПМ, УТТ	24	180	Луганськ, 2010
Том 11	Мінливість та екологія ссавців	ННПМ, УТТ	22	168	Київ, 2012
Том 12	Різноманіття ссавців	ННПМ, УТТ	17	144	Київ, 2014
Том 13	Теріологічні дослідження	ННПМ, УТТ	21	156	Київ, 2015
Разом			333	2458	

* Акроніми див. вище у розділі «Джерела та методичні зауваги».

У томі 12 (2014 р.) склад редколегії змінився, і в його складі були: І. Загороднюк, канд. біол. наук (Київ, головний редактор); А. Волох, докт. біол. наук (Мелітополь); О. Годлевська, канд. біол. наук (Київ); П. Гольдін, канд. біол. наук (Сімферополь); І. Дикий, канд. біол. наук (Львів); Ємельянов Ігор, докт. біол. наук (Київ); В. Лобков, канд. біол. наук (Одеса); О. Міхєєв, докт. біол. наук (Дніпропетровськ); Є. Писанець, докт. біол. наук (Київ); Т. Постава, PhD (Краків); Л. Рековець, докт. біол. наук (Вроцлав); В. Тищенко, канд. біол. наук (Київ); В. Токарський, докт. біол. наук (Харків); П. Хоецький, докт. с.-г. наук (Львів); разом — 7 докторів та 6 кандидатів біологічних наук, 1 доктор с.-г. наук. Том 13 (в якому цей огляд) включає також редакційну раду, до якої запрошено 8 українських та іноземних колег.

Тематика випусків. Всі випуски серії ТПШ є, як правило, тематичними. Наприклад, перший випуск мав назву «Європейська ніч кажанів 98 в Україні» і присвячений матеріалам теріологічних досліджень, впорядкований з нагоди підписання Україною Угоди EUROBATs. Надалі й поступово це видання еволюціонувало у бік щорічника журнального формату з відповідними розділами й атрибутами. Зокрема, починаючи з 9-го випуску («Раритетна фауна»), окрім статей, у кожному випуску є розділ коротких повідомлень за поточними темами досліджень та розділ хроніки й інформації.

Формат випусків. Перші 5 випусків мали «підлітковий» формат «А5» (148 x 210 мм), зручний для самвидаву та перших приватних друкарень, що працювали на різаному папері формату «А4», надалі формат зріс до «Б5» (182 x 257 мм, випуски 7–9), наразі, починаючи з 10 випуску, формат став ще більшим, 190 x 270 мм. Врешті, цей формат збігся з іншими виданнями, зокрема з «Вісником зоології» (видання ІЗАН) та «Збірником праць зоологічного музею» (видання ННПМ). Приклади обкладинок окремих випусків «Праць Теріошколи» першого періоду видання (монографічні серії та тематичні збірники) представлено на рис. 7, другого періоду (журнальний формат) — на рис. 8.

ISBN, ISSN, частота виходу. Упродовж 1998–2010 рр. «Праці Теріошколи» видавалися як серія тематичних видань (ISBN 966–02–0692–5), з випуску № 11 серія отримала статус періодичного видання з ISSN 2312–2749 та позначенням випусків як «Том». Всі випуски, що видані з ISBN, тобто як книжки або збірники праць (з 1998 до 2010 р. включно), мають власну назву, передмову, анотацію, УДК, ББК, довідки про авторів та інші атрибути окремих видань, в нашому випадку об'єднаних в одну спільну серію.

Рис. 7. Обкладинки трьох випусків «Праць Теріологічної школи» першого періоду видання: *а* — випуску 2 (1999, формат тематичного випуску), *б* — випуску 3 (2002, формат колективної монографії), *в* — випуску 7 (2006, формат збірника наукових праць).

Fig. 7. Covers of three volumes of the *Proceedings of the Theriological School* from the first period of publication: *a* — issue 2 (1999, format of a thematic review), *б* — issue 3 (2002, format of a collective monograph), *в* — issue 7 (2006, format of a collection of scientific articles).

Рис. 8. Обкладинки трьох випусків видання «Праці Теріологічної школи» останнього часу: *а* — тому 10 (2010), *б* — тому 11 (2012), *в* — тому 12 (2014).

Fig. 8. Covers of three recently published volumes of the *Proceedings of the Theriological School*: *a* — volume 10 (2010), *б* — volume 11 (2012), *в* — volume 12 (2014).

Починаючи з 2012 р. (том 11), у «Праць» з'явилася нова ознака — замість ISBN видання отримало ISSN, тобто реєстраційний номер періодичного видання, журналу, хоча в реєстраційних документах зазначено, що це «збірник» з періодичністю виходу 1–2 рази на рік¹⁵.

¹⁵ Після реєстрації Праць виникла складна ситуація. По-перше, після реєстрації видання як друкованого часопису Видавничий відділ НАН України відмовив нам у наданні ISBN для чергового (11-го) випуску серії «Праці Теріологічної школи», і, попри статус «збірника», нам порадили зареєструвати ISSN замість наявного ISBN, що й було зроблено. По-друге, в реєстраційних документах виявилася помилка: замість «виходить раз на 1–2 роки» вказано «виходить 1–2 рази на рік». Але скоро так і планується.

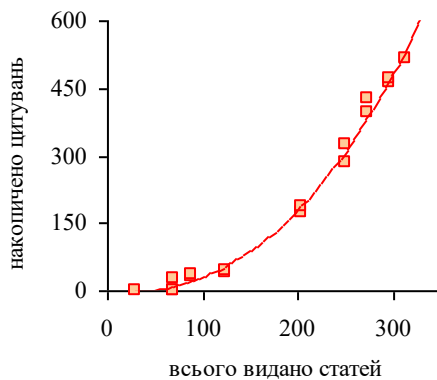

Рис. 9. Динаміка накопичення кількості цитувань статей з видання «Праці Теріологічної школи» за даними з сервісу Scholar Google, де створено профіль цього видання. По осі ординат відкладено умовно часову шкалу, яка представлена не роками, а сумою виданих на певний період статей (1998 — 29, 1999 — 40, 2002 — 19, 2004 — 35, 2006 — 81, 2008 — 45, 2010 — 24, 2012 — 22, 2014 — 17 статей).

Fig. 9. The dynamics of citations of the articles published in the "Proceedings of the Theriological School" according to the journal's Google Scholar profile.

Окрім того, в колонтитулах видання основним записом стала не власна назва випуску (тому), а назва видання (яка до того була назвою серії) — «Праці Теріологічної школи».

Інтернет-ресурси. Бібліографію всіх випусків «Праці Теріологічної школи» зі змістом та pdf-версії усіх статей розміщено на двох веб-ресурсах — у розділі «видання» (підрозділ «наукові журнали») сайту ННПМ (museumkiev.org) та у розділі «бібліотека» на сайті Українського теріологічного товариства НАН України (Праці..., 2014). Профіль видання створено на сервісі scholar.google. За даними на 03.10.2015, видання має 447 цитувань 109 статей, індекс Гірша становить $h = 10$ (за даними для останніх п'яти років $h = 6$) (Праці..., 2015).

Аналіз цих даних показує, що цитування статей із «Праць» закономірно нарастають у часі (рис. 9). Індекс цитування однієї праці також наростає: у 2000 р. він становив 0,03, у 2005 — 0,37, у 2010 — 1,44, у 2015 — 1,64 цитувань на 1 статтю.

Інші видання УТТ

Автору відомо про 9 видань малого формату (брошури, довідники, визначники), підготовлених активом товариства, у тому числі 5 — із зазначенням у надзаголовку УТТ або його секцій (Теріологічна школа, Український хіроптерологічний центр, УЦОК) (табл. 10).

Дидактичні матеріали. 1998 року автором видано навчальний посібник за курсом дисципліни «Теріологія» (Загороднюк 1998) як частини більш загального курсу «Фауна та систематика наземних хребетних». Це видання, підготовлене в рамках розвитку циклу дисциплін для вивчення біотичного різноманіття для студентів Міжнародного Соломонова університету, видано під егідою МСУ та УТТ¹⁶.

2004 року під егідою екологічного об'єднання «Екосфера», Біологічного факультету Ужгородського національного університету та Українського теріологічного товариства підготовлено та видано довідник «Наземні хребетні України та їх охоронні категорії» (Загороднюк, 2004; рис. 10). У подальшому (2005 р.) на основі цієї брошури впорядковано розширене його видання, доповнене відомостями про безхребетних — «Фауна України: охоронні категорії», друга редакція якого видана 2010 року, проте вже без згадки УТТ (Фауна..., 2010), оскільки матеріали видання містили відомості про всі групи тварин, а не лише про ссавців.

2009 року один з найдосвідченіших теріологів, які вивчають екологію популяцій та структуру угруповань дрібних — Ігор Поліщук (член Ради Теріологічної школи) — видав окремим виданням методичну працю щодо аналізу мікротеріофауни та угруповань з використанням пелеткового методу, базуючись на багаторічних дослідженнях дрібних ссавців і хижих птахів, що ними живляться, в Біосферному заповіднику «Асканія-Нова» та його околицях (Полищук, 2009: видано без згадки УТТ у надзаголовку).

¹⁶ Його розгорнута версія, підготовлена згодом (2000–2002 роки), на жаль, так і не була завершена й опублікована через припинення викладання автором цього курсу у зв'язку зі зміною місця роботи.

Таблиця 10. Огляд виданих товариством і його активом брошур і довідників

Table 10. The review of booklets and handbooks published by the society and its assets

Власна назва випуску	Тип видання	Інституція у надзаголовку*	Місто, рік, обсяг
«Украинское отделение Всесоюзного териологического общества АН СССР»	Інформаційний ліфлет	АН України, УжНУ, ТОП*	Ужгород, 1988, 6 с.
«Териологія (навчальний посібник)» (Загороднюк, 1998)	Навчальний посібник	МСУ, УТТ	Київ, 1998, 48 с.
«Польовий визначник кажанів, що зимують в печерах України» (Загороднюк, 1999 б)	Польовий визначник	УТТ, МСУ	Київ, 1999, 32 с.
«Польовий визначник кажанів підземних порожнин Східної Європи» (Загороднюк та ін., 1999)	Польовий визначник	ЦХІ, УТШ, УХЦ*	Київ, 2004, 42 с.
«Наземні хребетні України та їх охоронні категорії» (Загороднюк, 2004)	Довідник, навчальний посібник	УжНУ, ГО «Еко-сфера», УТТ	Ужгород, 2004, 60 с.
«Опыт оценки населения мелких млекопитающих ... погодочным методом» (Полищук, 2009)	Методична праця	БЗ «Асканія-Нова»	Асканія-Нова, 2009, 60 с.
«Будьте дружны до кажанів» (Загороднюк, Годлевська, 2003)	Інформаційний буклет	[УТТ], УЦОК	Київ, 2003, 20 с.
«Кажани та сказ» (Годлевська та ін., 2010)	Довідник	[УТТ, УЦОК]	[Київ], 2010, 17 с.
«Наші сусіди кажани» (Годлевська, Тищенко, 2010)	Інформаційний буклет	[УТТ, УЦОК]	Київ, [2010], 8 с.

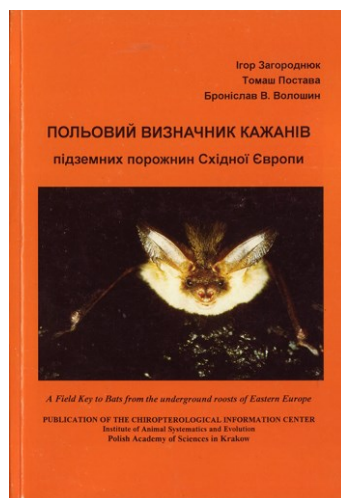
* Акроніми див. вище, у розділі «Джерела та методичні зауваги» (МОНІСЯБУ = МЕПРУ = «Мінприроди»). Окрім того, у тій таблиці використано такі позначення: УжНУ — Ужгородський національний університет, ТОП — Товариство охорони природи (Ужгородське відділення); МСУ — Міжнародний Соломонів університет; ЦХІ, УТШ, УХЦ — відповідно «Центр хіроптерологічної інформації» (Польща), «Українська териологічна школа» та «Український хіроптерологічний центр» (у подальшому — УЦОК).

а

б

в

Рис. 10. Обкладинки трьох різних видань «малої» серії (приклади):

а — брошура «Будьте дружны до кажанів» (Загороднюк, Годлевська, 2003), б — список наземних хребетних України, з охоронними категоріями (Загороднюк, 2004), в — «Польовий визначник кажанів підземних порожнин Східної Європи» (Загороднюк та ін., 1999).

Fig. 10. Covers of three different publications from the “small” series (examples):

а — brochure “Be Friendly to Bats” (Zagorodniuk, Godlevska, 2003), б — checklist “Terrestrial Vertebrates of Ukraine and their Protected Categories” (Zagorodniuk, 2004), в — guide “A Field Key to Bats from the Underground Roosts of Eastern Europe” (Zagorodniuk et al., 1999).

Довідкові видання про кажанів. Товариством видано декілька невеликих видань, пов'язаних з розвитком дослідницької активності й поширенням знань щодо кажанів, що відбувалося під егідою двох його секцій — Теріологічної школи або Українського центру охорони кажанів (УЦОК), що був відомий на початках своєї діяльності як «Український хіроптерологічний центр» (Загороднюк та ін., 1998).

Одним з них став «Польовий визначник кажанів, що зимують в печерах України» (Загороднюк, 1999 б), допрацьований і перевиданий у високій поліграфічній якості спільно з польськими колегами з Центру хіроптерологічної інформації (Краків) як «Польовий визначник кажанів підземних порожнин Східної Європи» (Загороднюк та ін., 1999), у титулі якого зазначено: «Центр хіроптерологічної інформації (Польща); Українська теріологічна школа та Український хіроптерологічний центр».

2003 року, розвиваючи діяльність УЦОК, теріологами підготовлено й видано великим накладом брошуру «Будьте дружні до кажанів» (Загороднюк, Годлевська, 2003), яку поширювали принаймні 10 років (до 2013 р. включно) серед різних груп охоронців природи, як колег, так і аматорів, у тому числі в рамках щорічних акцій «Ніч кажанів в Україні», що проходили в різних куточках України. 2010 року УЦОК видав (без вказівки на УТТ) дві брошури — «Кажани та сказ» (Годлевська та ін., 2010) та «Наші сусіди кажани» (Годлевська, Тищенко, 2010), які активно поширювалися активом УЦОК по обласних СЕС, мережі біологів природно-заповідних установ та серед освітян.

***

Отже, за неповні чверть століття свого існування (1982–2015) товариством видано значний масив наукової продукції, у тому числі 88 окремих наукових видань, серед яких 21 монографія, 31 препринт, 4 збірники наукових праць, 6 випусків вісників університетів, 8 випусків бюлетеню «*Novitates Theriologicae*», 13 томів «Праць Теріологічної школи» та 5 видань малого формату. Загальний обсяг цих видань сягає до 10 тисяч друкованих сторінок, у тому числі 2458 сторінок (333 статті) у «Працях Теріологічної школи».

Подяки

Автор красно дякує усім колегам, які допомогли зібрати матеріали до цієї статті та оригінали або електронні версії видань та їхніх титульних сторінок і змістів, у тому числі Л. Годлевській, І. Ємельянову, М. Гаврилюку, Ю. Зізда, Д. Іванову, О. Ковальчуку, О. Михалевичу, С. Реброву, Л. Рековцю, З. Селюніній, І. Синявській, Є. Скоробогатову. Дякую О. Ковальчуку та упорядникам низки видань за уточнення бібліографії англійською мовою. Моя особлива подяка колективу бібліотеки Інституту зоології НАН України за допомогу в бібліографічному пошуку та З. Баркасі за допомогу в редагуванні англійських частин огляду.

Література

- Амеличев, Г., Аністратенко, В., Атамась, Н. та ін. Фауна печер України / За ред. І. Загороднюка; Національний науково-природничий музей НАН України; Українське теріологічне товариство; Міністерство екології та природних ресурсів України; Українська спелеологічна асоціація. — Київ, 2004. — 248 с. — (Серія: Праці Теріологічної Школи; Вип. 6). — ISBN 966-02-3635-2.
[Amelychev, G., Anistratenko, V., Atamas, N. et al. Cave fauna of Ukraine / Ed. by I. Zagorodniuk; National Museum of Natural History of NAS of Ukraine; Ukrainian Theriological Society; Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine; Ukrainian Speleological Association. — Kyiv, 2004. — 248 p. — (Series: Proceedings of the Theriological School; Vol. 6). — ISBN 966-02-3635-2. (In Ukr.)]
- Банік, М. В., Скоробогатов, Е. В., Атемасов, А. А. Особенности биотопического распределения обыкновенной лисицы (*Vulpes vulpes* (L.)) в Украине // Материалы научных чтений, посвященных 80-летию со дня рождения проф. А. П. Крапивного. — Харьков, 2009. — С. 118–130.
[Banik, M. V., Skorobogatov, E. V., Atemasov, A. A. Peculiarities of biotopic distribution of the common fox (*Vulpes vulpes* (L.)) in Ukraine // Proceedings of Scientific Conference Dedicated to the 80th Anniversary of Prof. A. P. Krapivny. — Kharkiv, 2009. — P. 118–130. (in Rus.)]
- Баишта, А. В., Потіш, Л. А. Ссавці Закарпатської області / За ред. О. Є. Лугового; НАН України. Інститут екології Карпат; Ужгородський національний університет; Фонд охорони дикої природи WWF, фонд Вітлі. — Львів, 2007. — 260 с. — ISBN 978-966-02-4229-6.

- [Bashta, A. V., Potish, L. A. Mammals of the Transcarpathian Region (Ukraine) / Ed. by O. E. Lugovoy; NAS of Ukraine, Institute of Ecology of the Carpathians; Uzhhorod National University; Wildlife Fund WWF, Whitley Fund. — Lviv, 2007. — 260 p. — ISBN 978-966-02-4229-6. (in Ukr., Engl.)]
- Бескаравайний, М. М. Современное состояние фауны рукокрылых Карадага (Крым) // Рукокрылые (морфология, экология...). — Киев : Наукова думка, 1988. — С. 113–115.
[Beskaravayny, M. M. Current state of bat fauna of the Karadag (Crimea) // Bats (morphology, ecology ...). — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1988. — P. 113–115. (in Rus.)]
- Васильев, А. Г. Эпигенетическая изменчивость и общие проблемы изучения фенетического разнообразия млекопитающих // Видовое разнообразие млекопитающих в трансформированных экосистемах / Академия наук Украины. Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев, 1992. — 48 с. — (Серия: Ин-т зоол. АН Украины; Препринт; № 92.1).
[Vasiliev, A. G. Epigenetic Variation and General Problems of Phenetic Diversity Study in Mammals // Species Diversity of Mammals in Transformed Ecosystems / Acad. Sci. Ukr., I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 1992. — 48 p. — (Series: Inst. Zool. Acad. Sci. Ukr. Preprint; № 92.1). (in Rus.)]
- Великі хижі ссавці України та прилеглих країн (Матеріали Школи-семинару, Поліський природний заповідник, 15–17 грудня 2000 р.) / За ред. І. Загороднюка ; Українське териологічне товариство. — Київ, 2001. — 72 с. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 4).
[Large Carnivore Mammals of Ukraine and Adjacent Countries (Materials of School-Seminar, Polissian Natural Reserve, December 15–17, 2000) / Ed. by I. Zagorodniuk; Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 2001. — 72 p. — (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 4). (In Ukr.)]
- Викопні хребетні України : бібліографічний покажчик (1829–2012) / Укладач О. М. Ковальчук ; НАН України, Національний науково-природничий музей. — Суми : Університетська книга, 2013. — 232 с. — ISBN 978-966-680-678-2.
[Fossil Vertebrates of Ukraine : Bibliographical Index (1829–2012) / Compiler O. M. Kovalchuk. — Sumy : Universytetska knyga, 2013. — 232 p. — ISBN 978-966-680-678-2. (In Ukr.)]
- Використання ультразвукових детекторів у дослідженнях кажанів (Матеріали детекторного семінару в Ядутах 30 квітня — 3 травня 2000 року) / Українське териологічне товариство. — Київ, 2000. — 58 с. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 2).
[Use of Ultrasound Detectors in Bat Research (Materials of Detector Workshop in Yaduty, April 30 to May 3, 2000) / Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 2000. — 58 p. — (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 2). (in Ukr., Rus.)]
- Виноградская, Л. Г. К методике исследований мелких млекопитающих в гетерогенной среде // Млекопитающие Украины : Сб. научн. тр. / Под. ред. В. А. Топачевского ; Институт зоологии АН Украины. — Киев : Наукова думка, 1993. — С. 96–105.
[Vinogradskaya, L. G. Towards the method of small mammal investigation in a patchy environment // Mammals of Ukraine : Collection of Scientific Articles / Ed. by V. A. Topachevsky; Institute of Zoology, AS of Ukraine. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1993. — P. 96–105. (in Rus.)]
- Волох, А. М. Охотничьи звери Степной Украины. В 2-х книгах / [без надзаголовка та редактора]. — Херсон : ФЛП Гринь Д. С., 2014. — Кн. 1. — 412 с. — ISBN 978-617-7243-0.
[Volokh, A. M. Mammals Hunted [sic!] in Steppe Ukraine. In 2 parts. — Kherson : Grin D. S., 2014. — Book 1. — 412 p. — ISBN 978-617-7243-0. (in Rus.)]
- Гаврилюк, М. Н., Митяй, І. С., Стригунов, В. І. Самарський Сергій Левкович (1915–1998) — до сторіччя від дня народження // Вісник Черкаського університету. Серія Біологічні науки. — 2015. — № 19. — С. 3–8.
[Gavriluk, M. N., Mytyai, I. S., Strigunov, V. I. Serhii Levkovych Samarskyi (1915–1998) — to the memory of the 100-year from a birthday // Visnyk of the Cherkassy University. Series Biological Sciences. — 2015. — N 19. — P. 3–8. (in Ukr.)]
- Гайченко, В. А., Жежерин, І. В., Небогаткин, І. В. Изменение видового состава и численности мелких млекопитающих в 30-километровой зоне Чернобыльской АЭС в послеаварийный период // Млекопитающие Украины : Сб. научн. тр. / Под. ред. В. А. Топачевского; Институт зоологии АН Украины. — Киев : Наукова думка, 1993. — С. 153–164.
[Gaychenko, V. A., Zhezherin, I. V., Nebogatkin, I. V. Changes in species composition and abundance of small mammals in the 30-kilometer zone of the Chernobyl Nuclear Power Plant in the post-accident period // Mammals of Ukraine : Collection of Scientific Articles / Ed. by V. A. Topachevsky; Institute of Zoology, AS of Ukraine. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1993. — P. 153–164. (in Rus.)]
- Годлевська, О., Тищенко, В. Наші сусіди кажани / [без надзаголовка]. — Київ, [2010]. — 8 с.
[Godlevska, O., Tyschenko, V. Our Neighbors are the Bats. — Kyiv, [2010]. — 8 p. (in Ukr.)]
- Годлевська, О., Гхазалі, М., Загороднюк, І., Ліна, П. Кажани та сказ / [без надзаголовка]. — [Київ]: [б.в.], 2010. — 17 с.
[Godlevska, O., Ghazali, M., Zagorodniuk, I., Lina, P. Bats and Rabies. — Kyiv, 2010. — 17 p. (in Ukr.)]
- Емельянов, И. Г. Роль разнообразия в функционировании биологических систем / Академия наук Украины. Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев, 1992. — 64 с. — (Серия: Ин-т зоол. АН Украины; Препринт; № 92.6).
[Emelyanov, I. G. The Role of Diversity in Biological Systems Functions / Academy of Sciences of Ukraine, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 1992. — 64 p. — (Series: Inst. Zool., AS of Ukraine; Preprint, № 92.6). (in Rus.)]

- Емельянов, И. Г. Разнообразие и его роль в функциональной устойчивости и эволюции экосистем / Отв. ред. В. А. Топачевский; Международный Соломонов университет; НАН Украины, Ин-т зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев, 1999. — 168 с. — ISBN 966-02-1410-3. [Emelyanov, I. G. Diversity and Its Role in Functional Stability and Evolution of Ecosystems / Ed. V. A. Topachevsky; International Solomon University; I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 1999. — 168 p. — ISBN 966-02-1410-3. (in Rus.)]
- Емельянов, И. Г., Загороднюк, И. В., Золотухина, С. И. Эколого-систематический обзор рецентных хомяковых (Cricetidae, Rodentia) фауны Украины // Хомяковые фауны Украины (фаунистика, систематика, экология и практическое значение) : В 6-ти частях. — Киев : Ин-т зоол. АН УССР, 1987. — Часть 1. — С. 3–18. — (Серия: Ин-т зоол. АН Укр.; Препринт; № 87.6). [Emelyanov, I. G., Zagorodniuk, I. V., Zolotukhina, S. I. Ecological and systematical review of the recent Cricetidae of the Ukrainian fauna // Cricetids of the Ukrainian Fauna. — Kyiv : Inst. Zool., 1987. — Pt. 1. — P. 3–18. — (Series: Inst. Zool., Acad. Sci. Ukr., Preprint № 87.6)]
- Європейська ніч кажанів '98 в Україні / За ред. І. Загороднюка ; НАН України, Інститут зоології ім. Івана Шмальгаузена; Українське териологічне товариство; Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України. — Київ, 1998. — 198 с. — (Праці Териологічної школи; Вип. 1). — ISBN 966-02-0693-3. [European Bat Night '98 in Ukraine / Ed. by I. Zagorodniuk; Acad. Sci. Ukr., Ivan Schmalhausen Institute of Zoology, Ukrainian Theriological Society, Ministry of Environment Protection and Nuclear Safety of Ukraine. — Kyiv, 1998. — 198 p. — (Series: Proceedings of the Theriological School; Vol. 1). — ISBN 966-02-0693-3. (in Ukr., Rus.)]
- Жила, С. М. Вовк в Поліському природному заповіднику і його околицях: моніторинг, просторова структура, екологія, менеджмент / Поліський природний заповідник. — Селезівка, 2009. — 190 с. [Zhyla, S. Wolf in the Polissian Nature Reserve and its Surroundings: Monitoring, Spatial Structure, Ecology, Management / Polissian Nature Reserve. — Selezivka, 2009. — 190 p. (in Ukr.)]
- Загороднюк, И. В. Политипические Arvicolidae Восточной Европы: таксономия, распространение, диагностика / Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Териологическое общество при АН Украины. — Киев, 1991. — 64 с. — (Серия: Ин-т зоол. АН Укр., Препринт; № 91.10). [Zagorodniuk, I. V. Polytypic Arvicolidae of Eastern Europe: Taxonomy, Distribution, Diagnostics / Schmalhausen Institute of Zoology, Theriological Society of Acad. Sci. of Ukraine. — Kyiv, 1991. — 64 p. — (Series: Inst. Zool. UkrAS, Preprint; N 10.91). (in Ukr.)]
- Загороднюк, И. В. Таксономия и распространение серых полевок (Rodentiformes: Arvicolini) фауны Украины // Млекопитающие Украины : Сборник научных трудов / Под. ред. В. А. Топачевского ; Институт зоологии АН Украины. — Киев : Наукова думка, 1993. — С. 63–76. — ISBN 5–12–002801–2. [Zagorodniuk, I. V. Taxonomy and distribution of the gray voles (Rodentiformes: Arvicolini) in Ukraine // Mammals of Ukraine : Collection of Scientific Articles / Ed. by V. A. Topachevsky; Institute of Zoology, Acad. Sci. of Ukraine. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1993. — P. 63–76. — ISBN 5–12–002801–2. (in Rus.)]
- Загороднюк, І. Териологія : посібник за навчальним курсом «Фауна та систематика наземних хребетних» / Міжнародний Соломонов Університет, Українське териологічне товариство. — Київ, 1998. — 48 с. [Zagorodniuk, I. Theriology : Handbook to educational course “Fauna and systematics of terrestrial vertebrates” / Intern. Solomon University; Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 1998. — 48 p. — (in Ukr.)]
- Загороднюк, І. В. Териологічна школа та розвиток териологічних досліджень в Україні // Заповідна справа в Україні. — 1999 а. — Том 5, № 1. — С. 78–81. [Zagorodniuk, I. The Theriological school-seminar and a development of theriological investigations in Ukraine // Nature Reserves in Ukraine. — 1999. — Vol. 5, N 1. — P. 78–81. (In Ukr.)]
- Загороднюк, І. Польовий визначник кажанів, що зимують в печерах України. — Київ : Міжнародний Соломонов університет, 1999 б. — 35 с. [Zagorodniuk, I. A field key to bats hibernated in the caves of Ukraine. — Kyiv : Intern. Solomon Univ., 1999. — 35 p. — (In Ukr.)]
- Загороднюк, І. Монографічні видання і збірки, присвячені теріофауні України // Ссавці відкритих просторів / За ред. І. Загороднюка; Українське териологічне товариство НАН України. — Київ, 2001. — С. 74–77. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 5). [Zagorodniuk, I. Monograph issues and publication collections on the theriofauna of Ukraine // Mammals of open terrains / Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 2001. — P. 74–77. — (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 5)]
- Загороднюк, І. В. Польовий визначник дрібних ссавців України / НАН України. Національний науково-природничий музей; Українське териологічне товариство НАН України. — Київ, 2002. — 60 с. — (Праці Териологічної Школи; Вип. 5). — ISBN 966-02-2642-X. [Zagorodniuk, I. V. Field Key to Small Mammals of Ukraine / Natl. Acad. Sci. of Ukr., National Museum of Natural History. — Kyiv, 2002. — 60 pp. (Series: Proceedings of the Theriological School; Vol. 5). — ISBN 966-02-2642-X. (in Ukr.)]
- Загороднюк, І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник) / Ужгородський національний університет; НУО «ЕКОСФЕРА»; Українське териологічне товариство НАН України. — Ужгород : Ліра, 2004. — 48 с. — ISBN 966-8266-09-9.
- Загороднюк, І. В. Ссавці північного сходу України: зміни фауни та знань про її склад від огляду О. Черная (1853) до сьогодення. Повідомлення 1 // Вісник Національного науково-природничого музею. — Київ, 2008–2009. — Вип. 6–7. — С. 172–213.

- [Zagorodniuk, I. V. Mammal of the North-Eastern Ukraine: changes of fauna and views about fauna composition since review by O. Czernay (1853) to the present. Communication 1 // Proceedings of the National Museum of Natural History. — Kyiv, 2008–2009. — Issue 6–7. — P. 172–213.]
- Загороднюк, І., Годлевська, Л. (упорядн.). Будьте дружні до кажанів / [Українське теріологічне товариство НАН України:] Український центр охорони кажанів. — Київ : ЕКЗО, 2003. — 20 с.
- [Zagorodniuk, I., Godlevska, L. (compilers). Be friendly to bats. — Kyiv : EKZO, 2003. — 20 p. (In Ukr.)]
- Загороднюк, І., Годлевська, О. Давні видання зоологічного профілю в Україні та теріологія на сторінках «Збірника праць Зоологічного музею» // Раритетна теріофауна та її охорона. — Луганськ, 2008. — С. 299–307. — (Праці Теріологічної школи; Вип. 9).
- [Zagorodniuk, I., Godlevska, L. Old issues of zoological line in Ukraine and theriology at pages of the Proceedings of Zoological Museum NAS of Ukraine // Rarity Mammal Fauna and Its Protection / Edited by I. Zagorodniuk. — Luhansk, 2008. — P. 299–307. — (Series: Proceedings of the Theriological School; Volume 9). — (In Ukr.)]
- Загороднюк, І., Смельянов, І. Українському теріологічному товариству — 30 років // Теріофауна заповідних територій та збереження ссавців / Упорядники: І. Загороднюк та З. Селюніна; За ред. І. Загороднюка. — Гола Пристань : Українське теріологічне товариство, 2012. — С. 73. — ISBN 978-966-1510-81-3. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 8).
- [Zagorodniuk, I., Emelyanov, I. Ukrainian Theriological Society — 30 years // Theriofauna of Protected Areas and Mammal Protection / Compiled by I. Zagorodniuk and Z. Selyunina; Ed. by I. Zagorodniuk. — Hola Prystan : Ukrainian Theriological Society, 2012. — P. 73. — ISBN 978-966-1510-81-3. — (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 8). (in Ukr.)]
- Загороднюк, І., Годлевська, Л., Тищенко, В., Петрушенко, Я. Кажани України та суміжних країн: керівництво для польових досліджень / НАН України. Національний науково-природничий музей, Українське теріологічне товариство; Міністерство екології та природних ресурсів України. — Київ, 2002 а. — 110 с. — (Серія: Праці Теріологічної школи; Випуск 3). — ISBN 966–02–2476–1.
- [Zagorodniuk, I., Godlevska, L., Tyshchenko, V., Petrushenko, Ya. Bats of Ukraine and Adjacent Countries: a Guide for Field Investigations. — Kyiv, 2002, — 110 p. — (Series: Proceedings of the Theriological School; Vol. 3). — ISBN 966–02–2476–1. (in Ukr.)]
- Загороднюк, І., Кондратенко, О., Домашлінець, В. та ін. Хохуля (*Desmana moschata*) в басейні Сіверського Дінця / За ред. І. Загороднюка / НАН України; Українське теріологічне товариство НАН України; Міністерство екології та природних ресурсів України. — Київ, 2002 б. — 64 с. — (Серія: Праці Теріологічної школи; Випуск 4). — ISBN 966-02-2476-X.
- [Zagorodniuk, I., Kodratenko, O., Domashlinets, V. Russian Desman (*Desmana moschata*) in the Siversky Donets Basin / Acad. Sci. Ukr., Ukrainian Theriological Society, Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine. — Kyiv, 2002. — 64 p. — (Series: Proceedings of the Theriological School; Vol. 4). (in Ukr.)]
- Загороднюк І., Покинъчереда В., Домашлінець В. Діяльність та інформаційні матеріали Українського хіроптерологічного центру // Європейська ніч кажанів '98 в Україні. — Київ, 1998. — С. 16–23. — (Праці Теріологічної школи; Вип. 1).
- [Zagorodniuk, I., Pokynchereda, V., Domashlinets, V. Activities and information materials of the Ukrainian Chiropterological Centre // European Bat Night '98 in Ukraine. — Kyiv, 1998. — 16–23. — (Series: Proceedings of the Theriological School; Vol. 1). (In Ukr.)]
- Загороднюк, І., Покинъчереда, В., Киселюк, О., Довганич, Я. Теріофауна Карпатського біосферного заповідника / За ред. І. Г. Смельянова. — Київ : Інститут зоології НАН України, 1997. — 60 с. — (Додаток № 5 до «Вестник зоологии»).
- [Zagorodniuk, I., Pokynchereda, V., Kyseliuk, A., Dovganich, Ya. Mammal Fauna of the Carpathian Biosphere Reserve / Ed. by I. G. Emelyanov. — Kyiv : Inst. Zool., NAS of Ukraine, 1997. — 60 p. (Suppl. 5 to “Vestnik zoologii”). (in Ukr.)]
- Загороднюк, І., Постава, Т., Волошин, Б. В. Польовий визначник кажанів підземних порожнин Східної Європи / Центр хіроптерологічної інформації (Польща); Українська теріологічна школа та Український хіроптерологічний центр. — Краків, Київ : Платан, 1999. — 42 с. — ISBN 83-85222-38-3.
- [Zagorodniuk, I., Postawa, T., Woloszyn, B. W. A field Key to Bats from the Underground Roosts of Eastern Europe / Centre of Chiropterological Information (Poland); Ukrainian Theriological School and Ukrainian Chiropterological Centre. — Krakow, Kyiv : Platan Publ. House, 1999. — 42 p. — ISBN 83-85222-38-3. (in Ukr.)]
- Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана : Сб. научн. тр. / Под ред. В. А. Топачевского; АН Украинской ССР, Институт зоологии им И. И. Шмальгаузена; Украинское отделение Всесоюзного териологического общества. — Киев : Наукова думка, 1988. — 140 с. — ISBN 5-12-000320-6.
- [Investigation of the Theriofauna of Ukraine, Its Rational Use and Protection : Collection of Scientific Articles / Ed. by V. A. Topachevsky; Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology; Ukrainian Branch of the All-Union Theriological Society. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1988. — 140 p. — ISBN 5-12-000320-6. (in Rus.)]
- Інформація про випуски *Novitates Theriologicae* // Теріофауна заповідних територій та збереження ссавців / За ред. І. Загороднюка; упорядники: І. Загороднюк та З. Селюніна ; Українське теріологічне товариство НАН України. — Гола Пристань, 2012. — С. 75. — ISBN 978-966-1510-81-3. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 8).
- [Information about issues of *Novitates Theriologicae* // Theriofauna of Protected Areas and Mammal Protection / Compiled by I. Zagorodniuk and Z. Selyunina; Ukrainian Theriological Society, N.A.S. of Ukraine. — Hola Prystan, 2012. — 76 p. — (*Novitates Theriologicae*; Pars 8). — ISBN 978-966-1510-81-3. (in Ukr.)]

- Кажани* Карпатського регіону (Матеріали III Міжнародної конференції 8–12 вересня 2000 р., Рахів). — Київ : Українське териологічне товариство, 2003. — 96 с. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 3).
[*Bats of Carpathian Region* (Proceedings of the III International Conference, 8–12 September 2000, Rakhiv). — Kyiv : Ukrainian Theriological Society, 2003. — 96 c. — (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 3). (in Ukr., Engl.)]
- Кесслер, К. Ф.* Животные млекопитающие // Труды Комиссии... для описания губерний Киевского учебного округа — Киевской, Волынской, Подольской, Полтавской, Черниговской. — Киев, 1851. — 88 с. — (Естественная история губерний Киевск. учебн. округа. Том 1: Зоология. Часть систематическая).
[*Kessler, K. F.* Mammals // Proceedings of the Commission ... to Describe the Provinces of Kyiv Educational District. — Kyiv, 1851. — 88 p. — (Natural History of Provinces of the Kyiv Educational District. Volume 1: Zoology. Part of Systematics. (in Rus.))]
- Ковтун, М. Ф.* Строение и эволюция органов локомоции рукокрылых / Отв. ред. С. Ф. Манзий ; АН УССР, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена. — Киев : Наукова думка, 1984. — 304 с.
[*Kovtun, M. F.* Structure and Evolution of Locomotive Organs in Bats / Ed. S. F. Manzyi ; Acad. Sci. Ukr. SSR, Inst. Zool. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1984. — 304 p. (in Rus.)]
- Ковтун, М. Ф., Лихотоп, Р. С.* Эмбриональное развитие черепа и вопросы эволюции рукокрылых / Институт зоологии НАН Украины. — Киев : Наукова думка, 1994. — 304 с. — ISBN 5-12-003585-X.
[*Kovtun, M. F., Likhoto, R. I.* Embryological Development of the Skull and Problems of the Evolution of Bats. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1994. — 304 c. — ISBN 5-12-003585-X. (in Rus.)]
- Кондратенко, А. В.* Териологические исследования в заповеднике «Провальская степь» // Вісник Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Біологічні науки. — 2002. — № 1 (45). — С. 19–24.
[*Kondratenko, O.* Theriological investigations in the Natural Reserve "Provalsky Steppe" // Visnyk of the Luhansk Pedagogical University. Series Biology. — 2002. — № 1 (45). — P. 19–24. (in Rus.)]
- Кондратенко, А. В., Боровик, Е. Н.* Териологические исследования в заповеднике «Стрельцовская степь» // Вісник Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Біологічні науки. — 2001. — № 11 (43). — С. 55–62.
[*Kondratenko, O., Borovyk, Ye.* Theriological investigations in the Natural Reserve "Striltsivsky Steppe" // Visnyk of the Luhansk Pedagogical University. Series Biology. — 2001. — № 11 (43). — P. 55–62. (in Rus.)]
- Короткевич, Е. Л.* История формирования гиппарионовой фауны Восточной Европы / Отв. ред. В. А. Топачевский; АН Украинской ССР. Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское отделение Всесоюзного териологического общества АН СССР. — Киев : Наукова думка, 1988. — 164 с. — ISBN 5-12-000281-1.
[*Korotkevich, E. L.* The History of the Formation of the Hipparion Fauna of Eastern Europe / Ed. by V. A. Topachevsky. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1988. — 164 p. — ISBN 5-12-000281-1. (In Rus.)]
- Крахмальня, Т. В.* Гиппарионовая фауна Древнего Мэотиса Северного Причерноморья / Под ред. В. А. Топачевского; НАН Украины, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев : Наукова думка, 1996. — 225 с. — ISBN 966-00-0062-6.
[*Krakhmalnaya, T. V.* Hipparion Fauna of the Early Maeotian of the Northern Black Sea Region / Ed. by V. A. Topachevsky. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1996. — 225 p. — ISBN 966-00-0062-6. (In Rus.)]
- Крохмаль, А. И., Рековец, Л. И.* Местонахождения мелких млекопитающих плейстоцена Украины и сопредельных территорий : Монография / Отв. ред. П. Ф. Гожик ; НАН Украины, Институт геол. наук, Нац. науч.-природовед. музей; Природоведческий ун-т во Вроцлаве. — Киев : LAT & K., 2010. — 330 с. — ISBN 978-966-2944-57-0.
[*Krokhmal, A. I., Rekovets, L. I.* Localities of Small Mammals from the Pleistocene of Ukraine and Adjacent Territories: Monograph. — Kyiv : LAT & K., 2010. — 330 p. — ISBN 978-966-2944-57-0. (In Rus.)]
- Лихотоп, Р. И., Ткач, В. В., Барвинский, Н. И.* Рукокрылые г. Киева и Киевской области // Материалы по экологии и фаунистике некоторых представителей рукокрылых. — Киев, 1990. — С. 10–27. — (Серия: Ин-т зоол. АН УССР, Препринт; № 90.4).
[*Lihoto, R. I., Tkach, V. V., Barvinsky, N. I.* Bats of Kyiv and Kyiv Region // Materials on Ecology and Faunistics of Some Representatives of Bats. — Kyiv, 1990. — P. 10–27. — (Series: Institute of Zool., Ukrainian Academy of Sciences, Preprint; № 90.4). (in Rus.)]
- Лобков, В. А.* Крапчатый суслик Северо-западного Причерноморья: биология, функционирование популяций : монография / Минобразования Украины; Одесский гос. ун-т им. И. И. Мечникова. — Одесса : Астропринт, 1999. — 270 с. — ISBN 966-549-272-1.
[*Lobkov, V. A.* Speckled Ground Squirrel in the North-Western Black Sea Region: Biology, Functioning of Populations. Monograph / Ministry of Education of Ukraine; I. I. Mechnikov Odesa State University. — Odesa : Astroprint, 1999. — 270 p. — ISBN 966-549-272-1. (in Rus.)]
- Марочкина, В. В.* Видовой состав и численность хомяковых в степных заповедниках юго-востока Украины // Хомяковые фауны Украины: фаунистика, систематика, экология и практическое значение. Часть 3. — Киев, 1987. — С. 3–6. — (Серия: Ин-т зоол. АН УССР, Препринт; № 87.8).
[*Marochkina, V. V.* Species composition and abundance of cricetids in reserves in the south-east of Ukraine // Cricetids of the Fauna of Ukraine: Faunistics, Systematics, Ecology, and Practical Significance. Part 3. — Kyiv, 1987. — P. 3–6. — (Series: Institute of Zool., Ukrainian Academy of Sciences, Preprint; № 87.8). (in Rus.)]

- Марочкина, В. В., Тимошенко, В. А. Материалы по численности и распространению грызунов юго-востока Украины // Динамика численности грызунов в некоторых регионах Украины. — Киев, 1990. — С. 10–16. — (Серия: Ин-т зоол. АН УССР, Препринт; № 90.15).
[Marochkina, V. V., Timoshenko, V. A. Materials on the abundance and distribution of rodents in south-east of Ukraine // Population Dynamics of Rodents in Some Regions of Ukraine. — Kyiv, 1990. — P. 10–16. — (Series: Institute of Zool. UkrSSR Acad. Sci., Preprint; № 90.15). (in Rus.)]
- Межжерин В. А., Емельянов И. Г., Михалевич О. А. Комплексные подходы в изучении популяций мелких млекопитающих / Отв. ред. В. Н. Большаков; Институт зоологии АН УССР, Украинское отделение Все-союзного териологического общества АН СССР. — Київ : Наукова думка, 1991. — 204 с. — ISBN 5-12-001365-1.
[Mezhzherin, V. A., Emelyanov, I. G., Mikhalevich, O. A. Integrated Approaches in the Study of Populations of Small Mammals / Ed. by V. N. Bolshakov; Institute of Zoology of the Academy of Sciences of the USSR, Ukrainian Branch of the All-Union Theriological Society of USSR Academy of Sciences. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1991. — 204 p. — ISBN 5-12-001365-1. (in Rus.)]
- Межжерин, С. В. Лесные мыши рода *Silvaemus* Ognev et Vorobiev, 1924 фауны Украины // Млекопитающие Украины : Сб. научн. ст. / Под. ред. В. А. Топачевского ; Институт зоологии АН Украины. — Киев : Наукова думка, 1993. — С. 64–77.
[Mezhzherin, S. V. Wood mice of the genus *Silvaemus* Ognev et Vorobiev, 1924 in the fauna of Ukraine // Mammals of Ukraine : Collection of Scientific Articles / Ed. by V. A. Topachevsky; Institute of Zoology, AS of Ukraine. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1993. — P. 64–77. (in Rus.)]
- Межжерин, С. В., Лашкова, О. І. Савці України (довідник-визначник) / НАН України, Ін-т зоології ім. І. І. Шмальгаузена. — Київ : Наукова думка, 2013. — 356 с. — ISBN 978-966-00-1300-1.
[Mezhzherin, S. V., Lashkova, O. I. Mammals of Ukraine (Directory-and-key) / N.A.S. of Ukraine, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 2013. — 356 p. — ISBN 978-966-00-1300-1. (in Ukr.)]
- Мельник, К. П., Клыков, В. І. Локомоторный аппарат млекопитающих : вопросы морфологии и биомеханики скелета / Отв. ред. М. Ф. Ковтун; АН УССР. Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена. — Киев : Наукова думка, 1991. — 208 с. — ISBN 5-12-001939-1.
[Melnyk, K. P., Klykov, V. I. Locomotor Apparatus of Mammals: Problems of Morphology and Biomechanics of the Skeleton / Ed. M. F. Kovtun; Ukrainian Academy of Sciences, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1991. — 208 p. — ISBN 5-12-001939-1. (in Rus.)]
- Методики обліку териофауни (Матеріали ІХ Териологічної школи-семінару) / Упорядники: І. Загороднюк, І. Дикій. — Київ, Львів : Українське териологічне товариство, 2007. — 46 с. — (Серія: Novitates Theriologicae; Pars 7).
[Methods of Theriofauna Census (Materials of IX Theriological School-Seminar) / Compiled by I. Zagorodniuk, I. Dykyi. — Kyiv, Lviv : Ukrainian Theriological Society, 2007. — 46 p. — (Series: Novitates Theriologicae; Pars 7). (in Ukr.)]
- Міграційний статус кажанів в Україні / За ред. І. Загороднюка; Українське териологічне товариство. — Київ, 2001. — 172 с. — ISBN: немає. — (Серія: Novitates Theriologicae; Pars 6).
[Migration Status of Bats in Ukraine / Ed. by I. Zagorodniuk; Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 2001. — 172 p. (Series: Novitates Theriologicae; Pars 6). (in Ukr.)]
- Михалевич, О. А. По материалам Межреспубликанского совещания «Структурно-функциональное и видовое разнообразие млекопитающих в экосистемах», проведенного в Киеве (4–7 февраля 1992 г.) ... // Видовое разнообразие млекопитающих в трансформированных экосистемах / Академия наук Украины. Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев, 1992. — С. 42–43. — (Серия: Ин-т зоол. АН Украины, Препринт; № 92.3).
[Mikhalevich, O. A. On materials of Inter-republican meeting "Structural, Functional and Species Diversity of Mammals in Ecosystems", held in Kyiv (4–7 February 1992) ... // Species Diversity of Mammals in the Transformed Ecosystems / Academy of Sciences of Ukraine, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 1992. — P. 42–43. — (Series: Institute of Zool., Academy of Sciences of Ukraine; Preprint; № 92.3). (in Ukr.)]
- Михалевич, О. А., Писарева, А. М., Розора, Ж. В. Каталог коллекций зоомузея Киевского университета. 1. Млекопитающие / АН Украины, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев, 1993. — 36 с. — (Серия: Ин-т зоол. АНУ, Препринт; № 93.7).
[Mikhalevich, O. A., Pisareva, A. M., Rozora, Z. V. Catalogue of Collections of the Zoological Museum of the Kyiv University. 1. Mammals / Ukrainian Academy of Sciences, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 1993. — 36 p. — (Series: Institute of Zool. Acad. Sci. Ukr., Preprint; № 93.7). (in Ukr.)]
- Млекопитающие Украины : Сборник научных трудов / Под. ред. В. А. Топачевского ; Институт зоологии АН Украины. — Киев : Наукова думка, 1993. — 168 с. — ISBN 5-12-002801-2.
[Mammals of Ukraine : Collection of Scientific Articles / Ed. by V. A. Topachevsky; Institute of Zoology, AS of Ukraine. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1993. — 168 p. — ISBN 5-12-002801-2. (in Rus.)]
- Млекопитающие Украины и сопредельных стран. Прошлое, современное, будущее : Материалы семинара / Под ред. В. А. Токарского и др.; МОН Украины, Харьковский национальный университет; Двуречанский НПП. — Харьков, 2014. — 64 с.
[Mammals of Ukraine and Surrounding Countries. Past, Present, Future: Materials of Seminar / Ed. by V. A. Tokarsky et al.; Kharkiv National University; Dvurichansky National Park. — Kharkiv, 2014. — 64 p. (in Rus.)]

- Наглов, В. А. Особенности стаиального распределения и динамики численности полевой мыши (*Apodemus agrarius* Pall.) на севере Восточной Украины // Экология мышеи на юго-западе СССР. — Киев, 1990. — С. 13–19. — (Серия: Ин-т зоол. АН УССР, Препринт; № 90.11).
- [Naglov, V. A. Peculiarities of biotopic distribution and population dynamics of the stripped field mouse (*Apodemus agrarius* Pall.) in the north of Eastern Ukraine // Ecology of Mice in the Southwest of the USSR. — Kyiv, 1990. — P. 13–19. — (Series: Institute of Zool., Ukrainian Academy of Sciences, Preprint; № 90.11). (in Ukr.)]
- Наглов, В. А. Структура сообществ мелких млекопитающих суходольных широколиственных лесов востока Украины // Видовое разнообразие млекопитающих в некоторых экосистемах Украины / Под ред. И. Г. Емельянова; АН Украины, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев, 1992. — С. 3–23. — (Серия: Ин-т зоол. АН Украины, Препринт; № 92.5).
- [Naglov, V. A. Structure of small mammal communities of upland deciduous forests of Eastern Ukraine // The Species Diversity of Mammals in Some Ecosystems of Ukraine / Ed. by I. G. Emelyanov; Ukrainian Academy of Sciences, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 1992. — P. 3–23. — (Series: Institute of Zool., Ukrainian Academy of Sciences, Preprint; № 92.5.)]
- Наглов, В. А. Сообщества мелких млекопитающих суходольных дубрав Восточной Украины. Сообщение 1. Видовой состав и структура сообществ // Вестник зоологии. — 1996. — Том 30, № 4–5. — С. 46–52.
- [Naglov, V. A. Small mammals associations in dry valley oak forests of the Eastern Ukraine. Communication 1. Specific composition and association structure // Vestnik Zoologii. — 1996. — Vol. 30, N 4–5. — P. 46–52. (in Rus.)]
- Наглов, В. А. Полевая мышь *Apodemus agrarius* (Mammalia, Muridae) в Харьковской области // Фауна в антропогенном середовищі. — Луганськ, 2006. — С. 91–99. — (Праці Териологічної школи; Вип. 8).
- [Naglov, V. A. Striped field mouse *Apodemus agrarius* (Mammalia, Muridae) in Kharkiv province // Fauna in Anthropogenic Environments / Ed. by I. Zagorodniuk. — Luhansk, 2006. — P. 91–99. — (Series: Proceedings of the Theriological School; Vol. 8). (in Rus.)]
- Несин, В. А. Неогеновые Murinae (Rodentia, Muridae) Украины: монография / Национальный научно-природоведческий музей НАН Украины. — Сумы : Университетская книга, 2013. — 176 с. — ISBN 978-966-680-675-1.
- [Nesin, V. A. Neogene Murinae (Rodentia, Muridae) of Ukraine. — Sumy : Universitetskaia Kniga Press, 2013. — 176 p. — ISBN 978-966-680-675-1. (in Rus.)]
- Петрушенко, А. А. Качественно-количественное разнообразие трофических связей позвоночных в наземных экосистемах / Под ред. М. А. Воинственского; АН Украинской ССР, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена. — Киев, 1990. — 60 с. — (Серия: Ин-т зоол. АН УССР, Препринт; № 90.18).
- [Petrushenko, A. A. Qualitative and Quantitative Diversity of Trophic Relationships of Vertebrates in Terrestrial Ecosystems / Ed. by M. A. Voinstvensky; Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology. — Kyiv, 1990. — 60 p. — (Series: Institute of Zool., Ukrainian Academy of Sciences, Preprint; № 90.18). (in Ukr.)]
- Петрушенко, А. А., Коваль, Л. Ф., Тягунов, А. С. Трофические связи ежа в природных экосистемах Украины / Под ред. М. А. Воинственского; АН Украины, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев, 1993. — 60 с. — (Серия: Ин-т зоол. АН Украины, Препринт; № 93.2).
- [Petrushenko, A. A., Koval, L. F., Tjagunov, A. S. Trophic Relations of Hedgehog in Natural Ecosystems of Ukraine / Ed. by M. A. Voinstvensky; Ukrainian Academy of Sciences, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, Ukrainian Theriological Society. — Kyiv, 1993. — 60 p. — (Series: Institute of Zool., Ukrainian Academy of Sciences, Preprint; № 93.2). (in Ukr.)]
- Полищук, И. К. Опыт оценки населения мелких млекопитающих Биосферного заповедника «Аскания-Нова» погодочным методом / УААН, Биосферный заповедник «Аскания-Нова» имени Ф. Э. Фальц-Фейна. — Аскания-Нова, 2009. — 54 с.
- [Polishchuk, I. K. Experience of Estimation of Small Mammal Populations in the "Askania Nova" Biosphere Reserve using owl pellets data / UAAS, F. E. Falz-Fein Biosphere Reserve "Askania Nova". — Askania Nova, 2009. — 54 p. (in Rus.)]
- Положення про Український центр охорони кажанів (УЦОК) / Укладачі: І. Загороднюк, Я. Петрушенко, О. Годлевська, В. Тищенко // Ссавці відкритих просторів: Матеріали VIII Териологічної школи. — Київ : Українське териологічне товариство, 2001. — С. 78–79. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 5).
- [The Provisions of the Ukrainian Centre for Bat Protection (UCEBA) / Compiled by I. Zagorodniuk, Ya. Petrushenko, O. Godlevska, V. Tyschenko // Mammals of Open Terrains: Materials of the VIII Theriological School. — Kyiv : Ukrainian Theriological Society, 2001. — P. 78–79. — (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 5). (in Ukr.)]
- Праці Териологічної школи // «Териологічна школа» : веб-сайт Українського териологічного товариства НАН України. — Київ, 2015. — <http://www.terioshkola.org.ua/ua/pts.htm>.
- [Proceedings of the Theriological School // Theriological School : Web-site of the Ukrainian Theriological Society, NAS of Ukraine. — Kyiv, 2015. — <http://terioshkola.org.ua/en/pts.htm> (in Engl.)]
- Праці Териологічної школи / Національний науково-природничий музей НАН України // Google Академія. — 2015 (22.05.15). — <https://goo.gl/r2zPV7>.
- [Proceedings of the Theriological School / National Museum of Natural History, Ukraine) // Scholar Google. — 2015 (22.05.15). — <https://goo.gl/r2zPV7>]
- Рековец, Л. І. Мелкие млекопитающие антропогена юга Восточной Европы / НАН Украины, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена, Украинское териологическое общество. — Киев : Наукова думка, 1994. — 369 с. — ISBN 5-12-003577-9.
- [Rekovets, L. I. Anthropogene Small Mammals of the South of the East Europe. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1994. — 369 p. — ISBN 5-12-003577-9. (In Rus.)].

- Рековець, Л. І. Історія та стан палеотериологічних досліджень в Україні // Палеонтологічні дослідження в Україні: історія, сучасний стан та перспективи: Зб. наук. праць ІГН НАН України / П. Ф. Гожик, відпов. ред. — Київ : Нора-прінт, 2007. — С. 431–437.
[Rekovets, L. I. History and state of paleoteriological research in Ukraine // Paleontological Research in Ukraine: History, Current State and Prospects: Collection Scientific Articles of the Inst. Geol. Sci., NAS of Ukraine / Ed. by P. F. Hozhyk. — Kyiv : Nora-Print, 2007. — P. 431–437. (in Ukr.)]
- Рековец, Л. І. Несин, В. А. Формирование современной микротериофауны юго-запада Восточной Европы (экологический аспект вопроса) // Млекопитающие Украины: Сборник научных трудов / Под. ред. В. А. Топачевского; Институт зоологии АН Украины. — Киев : Наукова думка, 1993. — С. 15–22.
[Rekovets, L. I., Nesin, V. A. Formation of modern small mammal fauna in the southwest of the Eastern Europe (the ecological aspect) // Mammals of Ukraine: Collection of scientific articles / Ed. by V. A. Topachevsky; Institute of Zoology of the Academy of Sciences of Ukraine. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1993. — P. 15–22. (in Rus.)]
- Рудышин, М. П. Экология подземной полевки в Украинских Карпатах // Хомяковые фауны Украины (фаунистика, систематика, экология и практическое значение) : В 6-ти частях. — Киев : Ин-т зоологии АН Украины, 1987. — Часть 2. — С. 6–11. — (Серия: Ин-т зоол. АН УССР, Препринт; № 87.7).
[Rudyshin, M. P. Ecology of the European pine vole in the Ukrainian Carpathians // Cricetids of Fauna of Ukraine (Faunistics, Systematics, Ecology and Practical Importance): In 6 parts. — Kyiv : Institute of Zoology of AS of Ukraine, 1987. — Part 2. — P. 6–11. — (Series: Institute of Zool., Ukr. Acad. of Sciences, Preprint; № 87.7). (in Ukr.)]
- Рукокрылые (морфология, экология, эхолокация, паразиты, охрана) : Сб. научн. тр. [Материалы семинара, февраль 1985 г.] / Отв. ред. В. А. Топачевский и М. Ф. Ковтун; АН СССР, Всесоюзное териологическое общество, Украинское отделение; АН УССР, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена. — Киев : Наукова думка, 1988. — 183 с. — ISBN 5-12-000324-9.
[Bats (Morphology, Ecology, Echolocation, Parasites, Protection): Collection of Scientific Articles / Ed. V. A. Topachevsky and M. F. Kovtun; All-Union Theriological Society, Ukrainian Department; USSR Academy of Sciences, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1988. — 183 p. — ISBN 5-12-000324-9. (in Rus.)]
- Русев, И. Т. Териофауна и история териологических исследований в заповедном урочище «Днестровские плавни» // Заповідна справа в Україні. — 1998. — Том 4, вип. 1. — С. 58–61.
[Rusev, I. T. Theriofauna and history of theriological research in the reserved area “Dnistrovsky Plavni” // Nature Reserves in Ukraine. — 1998. — Vol. 4, Is. 1. — P. 58–61. (in Rus.)]
- Селюнина, З. В. Видовое разнообразие, распределение по участкам, динамика численности млекопитающих Черноморского заповедника // Видовое разнообразие млекопитающих в некоторых экосистемах Украины. — Киев : Институт зоологии АНУ, 1992. — Препр. № 92.5. — С. 34–51.
[Selyunina, Z. V. The species diversity, distribution by areas, population dynamics of mammals of the Black Sea Reserve // Species Diversity of Mammals in Some Ecosystems of Ukraine. — Kyiv : Institute of Zoology of the Acad. Sci. of Ukraine, 1992. — Preprint N 92.5. — P. 34–51. (in Ukr.)]
- Смаголь, В. Н., Гаврысь, Г. Г. Зубр, *Bison bonasus* (Mammalia Artiodactyla), в Украине: динамика численности, распространение, стаи и лимитирующие факторы / Под ред. И. А. Акимова; НАН Украины, Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена. — Киев, 2013. — 128 с. — ISBN 978-966-02-6846-3.
[Smagol, V. N., Gavryś, G. G. European Bison *Bison bonasus* (Mammalia, Artiodactyla) in Ukraine: Population Dynamics, Distribution, Habitats and Limiting Factors / Ed. by I. A. Akimov; National Academy of Sciences of Ukraine, I. I. Schmalhausen Institute of Zoology. — Kyiv, 2013. — 128 p. — ISBN 978-966-02-6846-3. (in Rus.)]
- Сокур, И. Т., Михалевич, О. А. Многолетние колебания численности серых полевок и ее регуляция в агроценозах Украины // Народнохозяйственное значение грызунов на Украине. — Киев, 1990. — С. 3–43. — (Серия: Ин-т зоол. АН УССР, Препринт; № 90.19).
[Sokur, I. T., Mikhalevich, O. A. Long-term fluctuations in the number of the grey voles and its regulation in agrocenoses of Ukraine // Economic Importance of Rodents in Ukraine. — Kyiv, 1990. — P. 3–43. — (Series: Institute of Zool., Ukrainian Academy of Sciences, Preprint; № 90.19). (in Ukr.)]
- Сокур, И. Т., Дворников, М. В., Лобков, В. А. и др. Наземные беличьи Украины (современное состояние, особенности экологии, рациональное использование и охрана) // Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана. — Киев : Наукова думка, 1988. — С. 51–63.
[Sokur, I. T., Dvornikov, M. V., Lobkov, V. A. et al. Ground squirrel of Ukraine (modern state, features of ecology, rational use and protection) // Investigation of the Theriofauna of Ukraine, Its Rational Use and Protection. — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1988. — P. 51–63. (in Ukr.)]
- Ссавці відкритих просторів (Матеріали VIII Териологічної школи). — Київ : Українське териологічне товариство, 2005. — 96 с. — ISBN: немає. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 5).
[Mammals of Open Terrains (Proceedings of VIII Theriological School) / Edited by I. Zagorodniuk. — Kyiv : Ukrainian Theriological Society, 2005. — 96 p. — (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 5). (in Ukr. and Rus.)]
- Татаринев, К. А. Новое местонахождение рукокрылых в верховьях реки Прут // Рукокрылые (морфология, экология, эхолокация, паразиты, охрана). — Киев : Наукова думка, 1988. — С. 96–99.
[Tatarynov, K. A. A new location of bats in the upper reaches of the Prut River // Bats (Morphology, Ecology, Echolocation, Parasites, Protection). — Kyiv : Naukova Dumka Press, 1988. — P. 96–99. (in Ukr.)]
- Териологія в Україні 2000: крок у нове століття. — Київ : Українське териологічне товариство, 2000. — 14 с. — ISBN: немає. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 1).
[Theriology in Ukraine 2000: A Step to a New Century. — Kyiv : Ukrainian Theriological Society, 2000. — 14 p. — ISBN: немає. — (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 1). (in Ukr.)]

- Теріофауна заповідних територій та збереження ссавців* [Матеріали XIX Теріологічної школи]: зб. наук. пр. / За ред. І. Загороднюка; Упорядники: І. Загороднюк та З. Селюніна. — Гола Пристань: Українське теріологічне товариство, 2012. — 76 с. — ISBN 978-966-1510-81-3. — (Серія: *Novitates Theriologicae*; Pars 8). [Theriofauna of Protected Areas and Mammal Protection / Compiled by I. Zagorodniuk and Z. Selyunina; Ed. by I. Zagorodniuk / Ukrainian Theriological Society. — Hola Prystan', 2012. — 76 p. (Series: *Novitates Theriologicae*; Pars 8). — ISBN 978-966-1510-81-3. (in Ukr., Rus)]
- Токарський, В. А. Байбак и другие виды рода сурки / Харьковское териологическое общество. — Харьков, 1997. — 304 с.
[Tokarski, A. A. Baibak and Other Species of the Genus of Marmots / Kharkiv Theriological Society. — Kharkiv, 1997. — 304 p. (in Rus.)]
- Токарський, В. А., Ронкин, В. И., Савченко, Г. А. Европейский степной сурок: история и современность. — Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2011. — 256 с. — ISBN 966-96559-7-8.
[Tokarski, V. A., Ronkin, V. I., Savchenko, G. A. European Steppe Marmot: History and Modernity. — Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2011. — 256 p. — ISBN 966-96559-7-8. (in Rus.)]
- Топачевский, В. А., Несин, В. А. Грызуны молдавского и хاپровского фаунистических комплексов котловинского разреза / Отв. ред. М. А. Войновский; АН Украинской ССР. Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена; Украинское отделение Всесоюзного териологического общества АН СССР. — Киев: Наукова думка, 1989. — 136 с. — ISBN 5-12-000827-5.
[Topachevsky, V. A., Nesin, V. A. Rodents of the Moldavian and Khaprovian Faunistic Complexes of the Kotlovina Section. — Kyiv: Naukova Dumka Press, 1989. — 136 p. — ISBN 5-12-000827-5. (In Rus.)]
- Топачевский, В. А., Скорик, А. Ф. Неогеновые и плейстоценовые низшие хомякообразные юга Восточной Европы / Отв. ред. М. А. Войновский; АН Украины, Институт зоологии. — Киев: Наукова думка, 1992. — 242 с. — ISBN 5-12-002713-X.
[Topachevsky, V. A., Skorik, A. F. The Neogene and Pleistocene Primitive Cricetids of the South of Eastern Europe. — Kyiv: Naukova Dumka Press, 1992. — 242 p. — ISBN 5-12-002713-X. (In Rus.)]
- Топачевский, В. А., Скорик, А. Ф., Рековец, Л. И. Грызуны верхнеогеновых и раннеантропогенных отложений Хаджибейского лимана / Отв. ред. М. А. Войновский; Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена АН Украинской ССР, Украинское отделение Всесоюзного териологического общества АН СССР. — Киев: Наукова думка, 1987. — 208 с.
[Topachevsky, V. A., Skorik, A. F., Rekovets, L. I. Rodents of the Upper Neogene and Early Anthropogene Deposits of the Khadzhibei Gulf. — Kyiv: Naukova Dumka Press, 1987. — 208 p. (In Rus.)]
- Турапин, И. И. Кошачьи Украинских Карпат // Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана. — Киев: Наукова думка, 1988. — С. 91–95.
[Turapin, I. I. Felids of the Ukrainian Carpathians // Investigation of the Theriofauna of Ukraine, its Rational Use and Protection. — Kyiv: Naukova Dumka Press, 1988. — P. 91–95. (in Rus.)]
- Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Биология, химия. — 2004. — Том 17 (56), № 2 [Матеріали 10 Теріошколи]. — 250 с. — ISBN 5-7763-9818-5.
[Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University. Ser. Biology, Chemistry. — 2004. — Vol. 17 (56), No. 2. — 250 p. — ISBN 5-7763-9818-5. (in Ukr., Rus.)]
- Фауна України: охоронні категорії. Довідник. Видання друге, перероблене та доповнене / Годлевська, О., Парнікоза, І., Різун, В. та ін.; за ред. О. Годлевської, Г. Фесенка; [без надзаг.]. — Київ, 2010. — 80 с. — ISBN 978-966-7830-13-5.
[Fauna of Ukraine: Conservation Categories. Reference Book. The 2nd edition / Godlevska, O., Parnikoza, I., Rizun, V. et al.; Ed. by O. Godlevska, H. Fesenko. — Kyiv, 2010. — 80 p. — ISBN 978-966-7830-13-5. (In Ukr.)]
- Хоцький, П. Б. Сарна європейська (*Capreolus capreolus* L.) в мисливських угіддях Львівщини: монографія / [Без надзаголовку, без редактора]. — Львів: Сполом, 2013. — 222 с. — ISBN 978-966-665-789-6.
[Khoyetskyi, P. B. Roe Deer (*Capreolus capreolus* L.) in Hunting's Lands of Lviv Region: Monograph. — Lviv: Spolom Press, 2013. — 222 p. — ISBN 978-966-665-789-6. (in Ukr.)]
- Чернай, А. Фауна Харьковской губернии и прилежащих к ней мест составленная, преимущественно по наблюдениям, сделанным во время ученой экспедиции, совершенной в 1848 и 1849 годах. — Харьков: Университетская типография, 1853. — Вып. 2: Фауна млекопитающих и птиц. — 51 с.
[Czernay, O. Fauna of the Kharkiv Province and Adjacent Areas Prepared Mainly on Observations During a Scientific Expedition in 1848 and 1849. — Kharkiv: University Press, 1853. — Vol. 2: The Fauna of Mammals and Birds. — 51 p. (in Rus.)]
- Чтения памяти А. П. Крапивного: Материалы междунар. научн. конф. (Харьков, 4–5 декабря 2009 г.) / Отв. ред. В. А. Токарский; Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина; ... Харьковское областное териологическое общество. — Харьков: Изд-во ХНУ им. В. Н. Каразина, 2009. — 148 с.
[Readings in memory of A. P. Krapivny: Materials of Intern. Scient. Conf. (Kharkiv, Ukraine, December 4–5, 2009) / Ed. by V. A. Tokarskiy; V. N. Karazin Kharkiv National University; ... Kharkiv Regional Theriological Society. — Kharkiv: Publishing House of the V. N. Karazin KNU, 2009. — 148 p. (in Rus., Ukr.)]
- Nordmann, A. Observations sur la Faune Pontique. Mammalia // Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée. — Paris: E. Bourdin et cet., 1840. — Tome 3. — P. 1–65.